

ยุทธศาสตร์ระบบอาหารจังหวัดนราธิวาส

ปี พ.ศ.2564 – 2568

สถานการณ์ด้านอาหารของจังหวัดนราธิวาส

1. มีพื้นที่ป่า 2 ใน 3 ของพื้นที่ทั้งหมด มีสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศที่ยังไม่ถูกทำลาย ทำให้มีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพืช และสัตว์
2. มีป่าพรุโต๊ะแดง เนื้อที่กว่า 120,000 ไร่ ที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง และมีคุณสมบัติอันหลากหลายทั้งทางตรงทางอ้อมต่อสภาพแวดล้อม
3. มีแหล่งน้ำธรรมชาติแม่น้ำ 4 สาย คือ แม่น้ำบางนรา แม่น้ำตากใบ แม่น้ำโกลก และแม่น้ำสายบุรี หากมีระบบการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสม จะสามารถทำการเกษตรเพื่อผลิตพืชอาหารได้มากขึ้น
4. มีพื้นที่ความยาวชายฝั่งทะเล 59 กิโลเมตร ทำให้มีสัตว์ทะเลตามธรรมชาติเพียงพอต่อการบริโภค หากภาครัฐสามารถบริหารจัดการการทำประมงพื้นบ้านที่เหมาะสม
5. พื้นที่ปลูกข้าวลดลงจากปี 2559 ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองเพื่อการบริโภคในครัวเรือน เหลือจึงนำส่งขาย แต่ผลผลิตข้าวไม่เพียงพอ ต้องนำเข้าข้าวจากจังหวัดอื่น ๆ ใกล้เคียง
6. มีพืชที่ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ได้แก่ ลองกองตันหยงมัส
7. พื้นที่ปลูกมะพร้าวเพิ่มสูงขึ้น เป็นพืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ ที่มีตลาดรองรับ เช่น อินโดนีเซีย
8. ทุเรียนปลูกเป็นพันธุ์พื้นเมือง ผลผลิตต่อไร่ต่ำ และคุณภาพทุเรียนยังไม่ได้ตามมาตรฐาน
9. ปศุสัตว์มีจำนวนการผลิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเกือบทุกประเภท ได้แก่ เป็ด ไก่ โค แพะ สุกร และการเลี้ยงสัตว์เป็นระบบการเลี้ยงในครัวเรือนเพื่อการบริโภค เหลือจึงจะนำส่งขาย
10. เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อได้รวมตัวกันก่อตั้งสหกรณ์โคเนื้อมือนารอ ทำให้เป็นจุดแข็งที่เสริมความมั่นคงทางอาหารได้เป็นอย่างดี หากได้รับการเสริมแรงจากภาครัฐตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ
11. ภาครัฐมีนโยบายการจัดตั้งและส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนราธิวาส ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรมีโอกาสขยายตัวได้มากขึ้น
12. ภาครัฐมีการสนับสนุนงบประมาณพิเศษสู่จังหวัดนราธิวาสหลายส่วน เช่น งบประมาณบูรณาการภาคใต้ชายแดน งบประมาณเฉพาะกิจพัฒนาจังหวัดชายแดนใต้ และงบประมาณที่ผ่านการดูแลของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ฯลฯ
13. มีศูนย์การศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ให้เกษตรกรได้มาเรียนรู้เรื่องอาชีพ รวมทั้งมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในพื้นที่
14. มีสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ และวิทยาลัยชุมชนนราธิวาส ที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกร
15. มีด่านชายแดน 3 ด่าน ที่สามารถส่งสินค้าเกษตรไปสู่ประเทศมาเลเซียได้
16. จังหวัดนราธิวาสมีแผนพัฒนาที่เน้นการเพิ่มผลผลิตภาคการเกษตรให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน พร้อมทั้งสนับสนุนกระบวนการของตลาดกลางการเกษตรชายแดนใต้ รวมทั้งการพัฒนาผลผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐานในระดับการส่งออก
17. การเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์ที่มีการจำหน่ายในท้องตลาด พบว่าไม่ผ่านมาตรฐาน ได้แก่ กาแฟ ที่มีส่วนผสมของยาซิลเดนาฟิล (sildenafil) และสีเกินมาตรฐานในน้ำบูดู

18. การเฝ้าระวังคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหาร ผลการวิเคราะห์คุณภาพผลิตภัณฑ์อาหาร พบว่า ร้อยละ 96.43 ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

19. ร้านอาหารและแผงลอยจำหน่ายอาหารผ่านมาตรฐาน Clean Food Good Taste ลดลง

20. ปัญหาด้านการคุ้มครองผู้บริโภค พบว่ามีการโฆษณาอาหารโดยอ้างสรรพคุณรักษาโรค อาหารเสริมโฆษณาเกินจริง โฆษณาโดยไม่ได้รับอนุญาต

21. การดำเนินการของหน่วยงานระดับท้องถิ่นที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการคุ้มครองผู้บริโภคยังไม่ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม และผู้บริหารท้องถิ่นไม่ได้กำหนดเรื่องสุขาภิบาลอาหารเป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนา ในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น การออกใบอนุญาตให้แก่ร้านอาหารและแผงลอยเพื่อบังคับใช้ตามข้อบัญญัติดังกล่าว

22. โรงพยาบาลได้รับการรับรองมาตรฐานอาหารปลอดภัยมีเพียง ร้อยละ 23 ของทั้งหมด

23. แหล่งผลิตผักที่ได้มาตรฐาน GAP ในพื้นที่มีน้อยและไม่เพียงพอ ขาดแหล่งวัตถุดิบอาหารปลอดภัยประเภทเนื้อสัตว์ในพื้นที่ ได้แก่ เนื้อสัตว์ ไข่ไก่ ปลา

24. มีปัญหาด้านศักยภาพของคน ได้แก่ นักโภชนาการ เจ้าหน้าที่ดำเนินการด้านกำกับหลังออกสู่ตลาดได้ไม่เพียงพอ

25. พบหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะโลหิตจางในอำเภอบาเจาะ ยี่งอ จะแนะ และสุไหงโลก โดยในปี 2562 พบว่า อำเภอ ยี่งอ สูงที่สุด คือ ร้อยละ 36.73

26. อำเภอแว้ง พบเด็กแรกคลอดที่มีน้ำหนักตัวน้อยกว่า 2,500 กรัม ในปี 2562 มีค่าร้อยละ 10.52 จัดว่าสูงที่สุดในจังหวัดนราธิวาส

27. เด็ก 0-2 ปี ที่มีภาวะไม่สมส่วน พบว่าทุกอำเภอในจังหวัดนราธิวาสมีแนวโน้มของค่าร้อยละภาวะสมส่วนลดลงเมื่อเทียบจากปี 2561 ยกเว้นอำเภอสุไหงปาตี โดยข้อมูลในปี 2562 อำเภอที่มีค่าร้อยละต่ำกว่ามาตรฐานมากที่สุด คือ อำเภอศรีสาคร (ร้อยละ 34.14) รองลงมาคืออำเภอบาเจาะ (ร้อยละ 38.65) ตามลำดับ

28. สถานการณ์เด็ก 0-5 ปี มีภาวะเตี้ย พบว่าทุกอำเภอมีค่าร้อยละเพิ่มขึ้นจากปี 2561 ในทุกอำเภอเช่นเดียวกัน โดยข้อมูลในปี พ.ศ. 2562 อำเภอศรีสาครมีจำนวนเด็กที่มีภาวะเตี้ย ร้อยละ 40.06 จัดว่าสูงที่สุด รองลงมาคืออำเภอบาเจาะร้อยละ 38.13 และอำเภอจะแนะ 36.73 ตามลำดับ เด็กที่มีภาวะผอม พบในทุกอำเภอทั้งในปี พ.ศ. 2561 และปี พ.ศ. 2562 โดยในปี 2562 อำเภอจะแนะไอร้อย มีภาวะผอม ร้อยละ 15.69 ซึ่งจัดว่าสูงที่สุดในจังหวัดนราธิวาส เด็กที่มีภาวะอ้วน พบว่าทุกอำเภอมีแนวโน้มของค่าร้อยละเพิ่มขึ้น โดยอำเภอที่มีค่าร้อยละเพิ่มขึ้นและค่าเกินจากค่ามาตรฐานในปี 2562 มี 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบาเจาะ (20.29) ศรีสาคร (17.54) จะแนะ (12.22) รือเสาะ (11.45) และระแงะ (11.10) ตามลำดับ

29. สถานการณ์เด็กวัยเรียน 6-14 ปี ที่มีภาวะไม่สมส่วน จากข้อมูลในปี 2562 พบว่า อำเภอที่มีค่าร้อยละต่ำกว่าค่ามาตรฐานกระทรวงสาธารณสุข สูงที่สุด คืออำเภอจะแนะ ร้อยละ 29.57 และอำเภอศรีสาคร ร้อยละ 32.55

30. เด็กในจังหวัดนราธิวาสมีระดับไอคิว (IQ=92.46) (ข้อมูลปี 2559) อยู่ในลำดับที่ 6 ของเขตสุขภาพที่ 12 ลำดับที่ 13 ของภาคใต้ และลำดับที่ 70 ของประเทศ

สถานการณ์ด้านความมั่นคงทางอาหารของจังหวัดนราธิวาส

จังหวัดนราธิวาส มีพื้นที่ทั้งหมด 2,797,144 ไร่ จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2561 พบว่า สัดส่วนพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 1,408,097 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 50.34 ของเนื้อที่ทั้งหมด (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563ค) มีแม่น้ำสายหลัก 4 สาย คือ แม่น้ำบางนรา ตากใบ สุโหลง-โกลก และสายบุรี ด้านตะวันออกเป็นแนวชายฝั่งทะเลยาว 59 กิโลเมตร ป่าไม้ที่สำคัญ คือ ป่าพรุโต๊ะแดง เนื้อที่กว่า 120,000 ไร่ หรือร้อยละ 4.29 ของพื้นที่ทั้งหมด

จังหวัดนราธิวาสมีด้านชายแดนไทย-มาเลเซียจำนวน 3 แห่ง และเป็นหนึ่งในจังหวัดที่เป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ มีโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดนราธิวาส เพื่อใช้ฐานการผลิต และการกระจายสินค้า เป้าหมายที่สำคัญคือ การแปรรูปสินค้าเกษตรอาหารฮาลาล และการขนส่งครบวงจร (กองนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร, 2562)

พื้นที่เกษตรกรรมในจังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วยพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ยางพารา พื้นที่รวม 996,583 ไร่ รองลงมาคือ ปาล์มน้ำมัน 58,306 ไร่ ลองกอง 43,396 ไร่ ข้าว 42,010 ไร่ ทูเรียน 30,803 ไร่ มะพร้าว 29,636 ไร่ ตามลำดับ รายละเอียดจำนวนพื้นที่และสัดส่วนแสดงดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม จังหวัดนราธิวาส

พื้นที่ปลูก	2559		2560		2561		2562	
	จำนวน	สัดส่วน	จำนวน	สัดส่วน	จำนวน	สัดส่วน	จำนวน	สัดส่วน
ยางพารา	1,008,345	71.58	1,007,135	71.52	997,078	70.81	996,583	N/A
ปาล์มน้ำมัน	51,954	3.69	56,104	3.98	58,229	4.14	58,306	N/A
ข้าว	47,937	3.40	49,357	3.50	41,956	2.98	42,010	N/A
ลองกอง	60,855	4.32	57,988	4.12	52,225	3.71	43,396	N/A
ทุเรียน	30,249	2.15	30,174	2.14	30,542	2.17	30,803	N/A
เงาะ	26,835	1.90	25,855	1.84	24,283	1.72	21,928	N/A
มังคุด	1,799	0.13	21,893	1.55	21,148	1.50	22,031	N/A
มะพร้าว	35,482	2.52	29,186	2.07	29,186	2.07	29,636	N/A
พืชผัก/ไม้ดอกประดับ	7,738	0.55	7,699	0.55	7,698	0.55	N/A	N/A
เกษตรกรรมอื่น ๆ	137,561	9.76	122,846	8.72	145,752	10.35	N/A	N/A
เกษตรกรรมรวม	1,408,755	100	1,408,237	100	1,408,097	100	N/A	N/A

แหล่งข้อมูล: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2562ข, 2563ข, และ 2563ค)

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน พบว่าพื้นที่เกษตรกรรมที่มีจำนวนพื้นที่เพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่อง (3 ปี) คือ ปาล์มน้ำมัน ทุเรียน มังคุด และมะพร้าว ส่วนพื้นที่ปลูกข้าวลดลงจากปี 2560 จำนวน 5,927 ไร่ พื้นที่ปลูกถั่วเหลืองลดลงจากปี 2559 จำนวน 17,459 ไร่และลดลงอย่างต่อเนื่องจนถึง 2562 เศรษฐกิจโดยรวมของเกษตรกรส่วนใหญ่ในจังหวัดนราธิวาสขึ้นอยู่กับราคายางพารา ไม้ผล และปาล์มน้ำมัน เป็นหลัก

1. ยางพารา

พื้นที่ปลูกยางพาราจังหวัดนราธิวาส มีสัดส่วนสูงที่สุดเมื่อเทียบกับพืชเศรษฐกิจอื่น ๆ คือร้อยละ 70.81 (ปี 2561) ของพื้นที่เกษตรกรรม จัดเป็นลำดับที่ 6 ของประเทศ พื้นที่ปลูกยางพารามีแนวโน้มลดลงจากปี 2559 จนถึงปัจจุบัน เนื่องจากปัญหาความไม่แน่นอนของราคา อีกทั้งในปี พ.ศ. 2562 มีการระบาดของโรคใบร่วงของยางพาราระบายร้อยละ 73.47 ของพื้นที่ยางพาราทั้งหมด (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563ก)

2. ปาล์มน้ำมัน เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญรองจากยางพารา พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันในปี พ.ศ. 2562 (58,306 ไร่) เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2559 (51,954 ไร่) เป็นผลมาจากมาตรการขยายพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันทั่วประเทศจากเดิม 4.5 ล้านไร่ ในปี พ.ศ. 2558 ให้เป็น 7.5 ล้านไร่ภายในปี พ.ศ. 2569 ทำให้ผลผลิตปาล์มน้ำมันในปี พ.ศ. 2562 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2559 ถึงร้อยละ 60.83 แต่ราคาผลปาล์มสดที่เกษตรกรขายได้ลดลงจาก 5.41 เป็น 2.60 บาท/กก. ส่งผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันในจังหวัดนราธิวาส อย่างไรก็ตาม มีการคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2563 ผลปาล์มสดจะมีราคา 4.2 บาท/กก. (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563) นอกจากนี้จังหวัดนราธิวาสมีโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มที่มีกำลังการผลิต 45 ตัน ทะลาย/ชั่วโมง สกัดน้ำมันปาล์มได้ประมาณวันละ 350 ตัน รองรับผลผลิตได้เต็มที่ประมาณ 200,000 ตัน/ปี (สำนักงานจังหวัดนราธิวาส, 2559) ซึ่งสำนักงานเกษตรจังหวัดนราธิวาสได้ทำพันธะสัญญากับโรงงานสกัดปาล์มน้ำมันนิคมสหกรณ์บาเจาะ ให้รับซื้อผลปาล์มสดจากเกษตรกรในโครงการเกษตรแปลงใหญ่เพิ่มขึ้นจากราคาทั่วไป 20 สตางค์

ตารางที่ 2 ผลผลิตพืชเศรษฐกิจหลัก จังหวัดนราธิวาส ปี พ.ศ. 2559-2562

ประเภท	ผลผลิต (ตัน)			
	2559	2560*	2561	2562
ยางพารา	201,564	193,383	208,632	225,179
ปาล์มน้ำมัน	73,491	88,980	108,426	118,198
ข้าวนาปี	17,428	19,038	17,951	19,233
ถั่วเหลือง	5,783	64	1,058	12,604
ทุเรียน	6,940	148	15,947	16,968
เงาะ	8,390	118	12,991	12,037
มังคุด	5,952	86	11,399	11,287
มะพร้าว	23,000	18,913	20,374	20,644

แหล่งข้อมูล: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2561, 2562ข และ 2563ข และ 2563ค)

* ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยต่อปี ของ พ.ศ. 2559-62 เท่ากับ 2,396, 4,802, 2,784 และ 2,098 มิลลิเมตร ตามลำดับ

3. ข้าวนาปี เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดนราธิวาสนิยมปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง เช่น พันธุ์ลูกดำ พันธุ์ลูกแดง พันธุ์สีบูกันตัง และพันธุ์หอมกระดังงา เนื่องจากเป็นพันธุ์ข้าวที่ไว้บริโภคในครัวเรือน และขายในส่วนที่เหลือ อำเภอที่มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวสูงที่สุดและมีผลผลิตข้าวสูง ได้แก่ อำเภอตากใบ และอำเภอบาเจาะ สถานการณ์ด้านพื้นที่การปลูกข้าวในจังหวัดนราธิวาสลดลงจาก 47,937 ไร่ ในปี พ.ศ. 2559 เหลือ 42,010 ไร่

ในปี พ.ศ. 2562 ทั้งนี้ จังหวัดนราธิวาสมีความต้องการบริโภคข้าวทั้งสิ้น 159,248 ตัน (สำนักงานจังหวัดนราธิวาส, 2559) แต่ในปี พ.ศ. 2562 สามารถผลิตได้เพียง 19,233 ตัน หรือร้อยละ 12.08 ของความต้องการบริโภค จึงต้องมีการนำเข้าข้าวจากจังหวัดพัทลุง และสงขลา และจังหวัดอื่น ๆ ในพื้นที่ภาคกลาง ปัญหาสำคัญของการปลูกข้าวในจังหวัดนราธิวาส คือ ปริมาณผลผลิตข้าวต่อไร่ต่ำ เพราะเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมือง และน้ำท่วมซ้ำซากในช่วงฤดูฝน

4. ไม้ผล

4.1 ลองกอง เป็นไม้ผลเศรษฐกิจที่มีพื้นที่ปลูก 43,396 ไร่ มากที่สุดในจังหวัดนราธิวาส และมีพื้นที่ปลูกมากเป็นอันดับ 2 ของประเทศ รองจากจังหวัดจันทบุรี (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563ค) ลองกองเป็นผลไม้ที่เป็นเอกลักษณ์และสร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดนราธิวาส โดยได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications, GI) ภายใต้ชื่อลองกองตันหยงมัส เมื่อปี พ.ศ. 2554 ในปี 2562 จังหวัดนราธิวาสมีผลผลิตลองกองทั้งสิ้น 12,604 ตัน จากพื้นที่ที่ให้ผลผลิต 42,725 ไร่ ปัญหาหลักในการผลิตลองกองคือ เกษตรกรในพื้นที่อาศัยแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นหลักทำให้ผลผลิตได้รับผลกระทบในช่วงแล้ง และฝนขาดช่วง ทำให้ต้นลองกองยืนต้นตาย เห็นได้จากพื้นที่ปลูกที่ลดลงและพื้นที่ให้ผลผลิตลองกองลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 เป็นต้นมา ซึ่งหากมีระบบชลประทานที่ดีที่สามารถควบคุมระบบน้ำได้จะสามารถเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้นได้ ปัญหารองลงมาในการผลิตลองกอง คือ เกษตรกรเจ้าของสวนส่วนใหญ่มีอายุมาก จึงไม่สามารถตัดแต่งซ่อมผลได้ทำให้ผลผลิตมีคุณภาพต่ำกว่าความต้องการของตลาด นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านแรงงานในการเก็บเกี่ยวผลผลิตลองกอง ประกอบกับเหตุการณ์ความไม่สงบจึงทำให้ไม่มีแรงงานเข้าไปรับจ้างเก็บผลผลิตลองกอง

4.2 ทูเรียน จังหวัดนราธิวาสมีพื้นที่ปลูกทุเรียนในปี พ.ศ. 2562 จำนวน 30,803 ไร่ เป็นลำดับที่ 2 ของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนรองจากจังหวัดยะลา (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563ค) แต่เป็นพื้นที่ที่ให้ผลผลิต 25,709 ไร่ ให้ผลผลิต 16,968 ตัน เฉลี่ย 660 กก./ไร่ สาเหตุหลักคือทุเรียนที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองซึ่งมีผลเล็กน้ำหนักน้อย และได้รับผลกระทบจากสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงและไม่เป็นไปตามฤดูกาล ปัจจุบันมีภาคเอกชนเข้ามารับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรในพื้นที่ผ่านตลาดกลางการเกษตรของจังหวัด เพื่อส่งจำหน่ายไปยังภูมิภาคอื่นๆ ประกอบกับมีห้องเย็นที่ได้รับงบประมาณจากกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน สำหรับเก็บรักษาสผลผลิตให้มีอายุเก็บรักษานานขึ้น (สำนักงานจังหวัดนราธิวาส, 2559) อย่างไรก็ตามยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพของผลทุเรียนที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานการส่งออก เช่น น้ำหนักของผล ลักษณะของผล เป็นต้น

4.3 เงาะ จังหวัดนราธิวาสมีพื้นที่ปลูกเงาะในปี พ.ศ. 2562 เป็นลำดับที่ 4 ของประเทศ พื้นที่ยืนต้นที่ให้ผลผลิตเงาะลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2559 จากจำนวน 26,032 ไร่ คงเหลือ 21,845 ไร่ ในปี พ.ศ. 2562 มีพื้นที่ให้ผลผลิต แต่ผลผลิตไม่ลดลงเนื่องจากมีการปลูกเงาะพันธุ์ดีทดแทนเงาะพื้นเมือง ปัญหาในการผลิตที่สำคัญคือ เกษตรกรส่วนใหญ่มีการจัดการสวนในเรื่องของการตัดแต่งกิ่ง และการใส่ปุ๋ยที่ไม่เหมาะสม ทำให้ได้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ นอกจากนี้ผลผลิตเงาะในจังหวัดนราธิวาสจะออกสู่ตลาดช้ากว่าจังหวัดอื่นๆ จึงทำให้มีปัญหาด้านการตลาด อีกทั้งเกษตรกรขายผลผลิตเงาะแบบไม่คัดคุณภาพเนื่องจากมีส่วนต่างของราคาไม่มากนัก ทำให้ไม่มีแรงจูงใจให้ใช้แรงงานในการคัดแยกจึงขายได้ในราคาต่ำ

4.4 มังคุด มีพื้นที่ปลูกเป็นลำดับที่ 3 ของภาคใต้ รองจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช พื้นที่ที่ให้ผลผลิตมังคุดในจังหวัดนราธิวาสตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559-2562 ไม่แตกต่างกันมากนัก เนื่องจากมังคุดเป็นพืชที่อายุการให้ผลผลิตยาวนาน ในปี 2562 มีพื้นที่ให้ผลผลิต 19,836 ไร่ ได้ผลผลิตรวม 11,287 ตัน

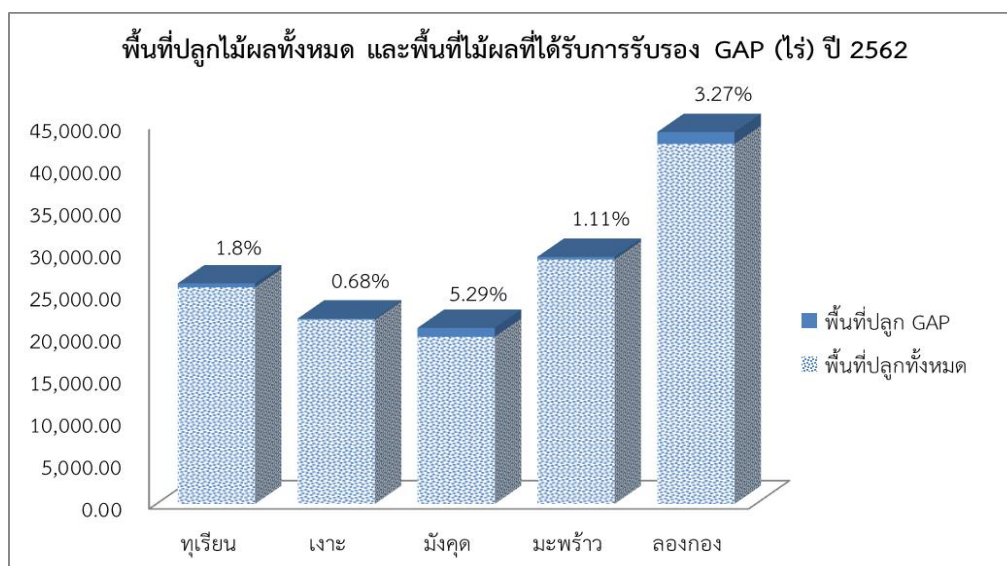
5. พืชอื่นๆ

5.1 มะพร้าว ในระยะ 2 ปีที่ผ่านมา ตลาดในประเทศเริ่มมีความต้องการมะพร้าวป้อนเข้าสู่โรงงานแปรรูปมะพร้าวมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรงงานแปรรูปกะทิสำเร็จรูป ซึ่งโรงงานดังกล่าวนำเข้าผลมะพร้าวจากประเทศอินโดนีเซีย แต่ในปี พ.ศ. 2561 มีปัญหาด้านการนำเข้า จึงได้มีการรับซื้อมะพร้าวจากภายในประเทศมากขึ้น จังหวัดนราธิวาสเป็นแหล่งปลูกมะพร้าวที่สำคัญแห่งหนึ่งในภาคใต้ โดยในปีพ.ศ. 2562 มีพื้นที่ปลูก 29,636 ไร่ ป้อนผลผลิตออกสู่ตลาด 20,644 ตัน จึงนับว่ามะพร้าวอาจจะเป็นพืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ที่ทำเงินเข้าจังหวัดในอนาคตอันใกล้ ภาครัฐจึงควรหาวิธีสนับสนุนการปลูกมะพร้าวสายพันธุ์ดีแก่เกษตรกรที่จะเริ่มต้นการทำสวนมะพร้าวต่อไป

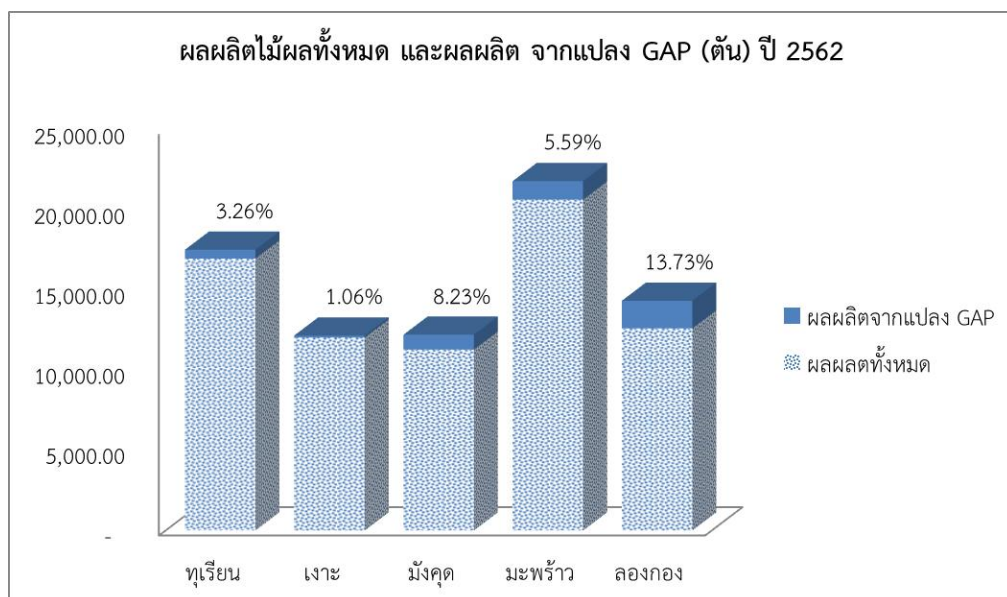
5.2 พืชไร่ล้มลุก ในปี พ.ศ. 2561 มีพื้นที่ปลูกพืชไร่ทั้งจังหวัด 5,613 ไร่ ผลผลิตรวมทั้งจังหวัด 11,540 ตัน โดยพืชไร่ที่เกษตรกรนิยมปลูกกันมาก ได้แก่ อ้อย สับปะรด มันเทศ มันสำปะหลัง ถั่วลิสง ถั่วป็นหยี และมันขี้หนู

5.3 พืชผัก ในปี พ.ศ. 2561 มีพื้นที่ปลูกพืชผักทั้งจังหวัด 11,314 ไร่ ผลผลิตรวมทั้งจังหวัด 15,810 ตัน โดยพืชผักที่เกษตรกรนิยมปลูกกันมาก ได้แก่ แตงโม ข้าวโพดหวาน แตงกวา และถั่วฝักยาว

ผลการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาไม้ผล ของสำนักงานเกษตรจังหวัด และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้คุณภาพของพืชเศรษฐกิจและผลไม้มีคุณภาพดีขึ้น โดยพบว่าในปี 2562 แปลงปลูกมังคุดได้รับการรับรอง GAP ร้อยละ 5.29 สูงที่สุด รองลงมา คือ ลองกอง ร้อยละ 3.27 และมะพร้าว ร้อยละ 1.11 หากพิจารณาผลผลิตทั้งหมดและผลผลิตที่ได้รับการมาตรฐาน GAP พบว่าลองกองสูงที่สุด เนื่องจากลองกองมีราคาสูงกว่าผลไม้ชนิดอื่น ร้อยละ 13.73 รองลงมาคือมังคุดร้อยละ 8.23 นอกจากนั้น จังหวัดนราธิวาสยังมีแปลงต้นแบบเกษตรอินทรีย์ 3 แปลง คือ แปลงเกษตรอินทรีย์มังคุด ลองกอง และมะนาวปล้องบ่อ แสดงรายละเอียดดังภาพประกอบ 1

แหล่งข้อมูล: กรมวิชาการเกษตร (2563)

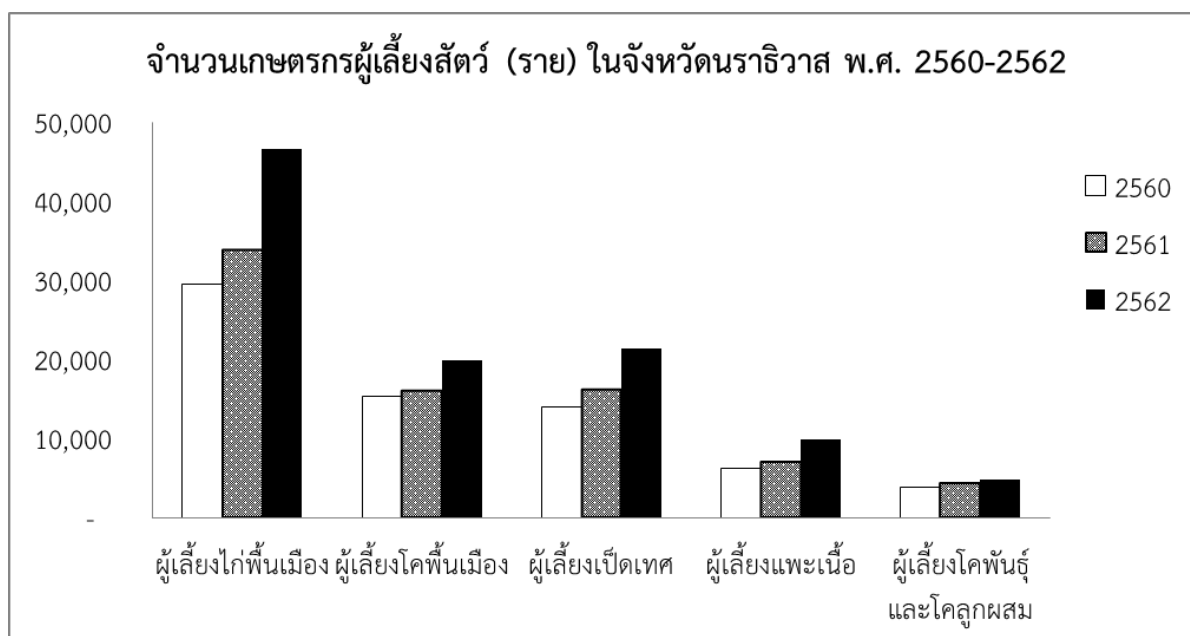

แหล่งข้อมูล: กรมวิชาการเกษตร (2563)

ภาพประกอบ 1 พื้นที่ปลูกไม้ผล ผลผลิตไม้ผลทั้งหมดและจากแปลง GAP

สถานการณ์ด้านปศุสัตว์

สถานการณ์ด้านปศุสัตว์ในจังหวัดนราธิวาส พบว่า มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง โคพื้นเมือง เป็ดเทศ แพะเนื้อ และโคพันธุ์และโคลูกผสมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อเทียบกับปี 2560 จนถึงปี 2562 ดังแสดงในภาพประกอบ 2 และตาราง 2

แหล่งข้อมูล: กรมปศุสัตว์ (2563)

ตารางที่ 3 ประเภทปศุสัตว์ จังหวัดนราธิวาส ปี พ.ศ. 2560-2562

ปศุสัตว์	จำนวน (ตัว)		
	2560	2561	2562
ไก่พื้นเมือง	564,667	686,746	902,353
เป็ดเทศ	199,200	232,853	276,880
โคพื้นเมือง	61,387	60,923	76,390
แพะเนื้อ	35,215	37,509	48,922
ไก่ไข่พันธุ์	15,760	33,100	35,010
ไก่เนื้อพันธุ์	15,204	26,769	32,304
นกกระทาพันธุ์ไข่	N/A	19,170	19,309
เป็ดไข่	11,628	13,148	17,579
โคพันธุ์ และโคลูกผสม	10,447	13,356	13,907
เป็ดเนื้อ	5,977	5,342	5,200
สุกรขุน และลูกสุกรขุน	4746	5069	5867
สุกรพ่อ-แม่พันธุ์	827	835	817
สุกรพื้นเมือง	409	323	266
แพะนม	411	413	224
โคขุน	168	148	117
ไก่สามสาย	N/A	213	438

แหล่งข้อมูล: กรมปศุสัตว์ (2563)

1. ไก่ เกษตรกรส่วนใหญ่ในจังหวัดนราธิวาสนิยมเลี้ยงไก่พื้นเมืองเพื่อการบริโภคในครัวเรือนที่เหลือจำหน่ายเป็นรายได้เสริม โดยในปี พ.ศ. 2562 จำนวนผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2560 ร้อยละ 58.22 มีจำนวนไก่พื้นเมืองเพิ่มขึ้น ร้อยละ 59.80 นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงไก่ไข่ ไก่เนื้อ โดยเฉพาะจำนวนผู้เลี้ยงไก่ไข่เพิ่มขึ้นจาก 473 ราย ในปี พ.ศ. 2560 เป็น 1,032 ราย ในปี พ.ศ. 2562 แสดงให้เห็นว่าไข่ไก่เป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งอาจมีสาเหตุจากการเพิ่มของประชากรวัยเด็กค่อนข้างสูง อำเภอที่มีเกษตรกรนิยมเลี้ยงไก่อมากที่สุด ได้แก่ อำเภอรแงะ อำเภอบาเจาะ และอำเภอเมือง ตามลำดับ และอำเภอที่มีเกษตรกรนิยมเลี้ยงไก่น้อยที่สุด คือ อำเภอศรีสาคร

2. โค เกษตรกรผู้เลี้ยงโคส่วนใหญ่เลี้ยงโคพื้นเมือง โดยในปี พ.ศ. 2562 เพิ่มขึ้นจากปี 2560 เกษตรกรผู้เลี้ยงโคพื้นเมืองเพิ่มขึ้น (19,891 ราย) และจำนวนโคพื้นเมือง (76,390 ตัว) เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงโคพื้นเมืองแบบปล่อยฝูง มีผู้ต้อนฝูงโค 1 คน ดูแลฝูงโคให้กินหญ้าธรรมชาติในบริเวณพื้นที่สาธารณะ ส่วนโคพันธุ์ และโคลูกผสม เริ่มมีเกษตรกรนิยมเลี้ยงมากขึ้นเช่นกัน โดยในปี พ.ศ. 2560 มีผู้เลี้ยง 3,819 ราย และเพิ่มเป็น 4,828 ราย ในปี พ.ศ. 2562 ทำให้มีปริมาณโคพันธุ์ และโคลูกผสมเพิ่มขึ้นจาก 10,447 ตัว เป็น 13,907 ตัว ซึ่งโคพันธุ์และโคลูกผสมดังกล่าวเกิดจากการผสมเทียมและการใช้พ่อพันธุ์ดีคุมฝูงขยายพันธุ์ ส่วนการเลี้ยงแบบยืนโรงใช้โคเพศผู้ อายุ 2-3 ปี น้ำหนักประมาณ 180 กิโลกรัม โดยการให้หญ้าสดเต็มที่และเสริมอาหารข้น ใช้เวลาขุนประมาณ 3-6 เดือน เมื่อได้น้ำหนัก 300-500 กิโลกรัม จึงสามารถจำหน่ายได้ นอกจากนั้นเกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อรวมตัวกันก่อตั้งสหกรณ์โคเนื้อมือนารอ ทำให้เป็นจุดแข็งในการเสริมความมั่นคงทางอาหาร

3. เป็ด เกษตรกรในจังหวัดนราธิวาสนิยมเลี้ยงเป็ดเกือบทุกครัวเรือน ทั้งเป็ดเทศ เป็ดไข่ และเป็ดเนื้อ ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงเพื่อบริโภค ที่เหลือจำหน่าย โดยเป็ดเทศ นิยมเลี้ยงสูงสุด โดยในปี พ.ศ. 2562 มีเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดเทศ 21,447 ราย จำนวน 276,880 ตัว เนื่องจากเลี้ยงง่าย โตเร็ว ทนต่อโรคระบาด เหมาะกับสภาพพื้นที่ของจังหวัดนราธิวาส และเป็นที่ต้องการของตลาด และความนิยมในการทำอาหาร เช่น ซุปเป็ด และแกงเป็ด เป็นต้น

4. แพะ เกษตรกรนิยมเลี้ยงแพะเนื้อและแพะนม ส่วนใหญ่นิยมเลี้ยงแพะเนื้อ และพบว่าจำนวนการเลี้ยงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 6,333 ราย ในปี พ.ศ. 2560 เป็น 9,860 ราย ในปี พ.ศ. 2562 ระบบการเลี้ยงแบบรายย่อยเฉลี่ย 5 ตัว/ราย แพะเนื้อจะถูกนำไปใช้ในการทำพิธีทางศาสนาอิสลามและเพื่อการบริโภค ส่วนเหลือจึงจะขายเป็นรายได้เสริม

5. สุกร เกษตรกรในจังหวัดนราธิวาสมีการเลี้ยงทั้งสุกรพื้นเมือง สุกรพันธุ์ และสุกรขุน รองรับความต้องการของตลาดผู้บริโภคสุกร (ร้อยละ 10 ของประชากรทั้งจังหวัด) เกษตรกรนิยมเลี้ยงสุกรขุนสูงสุด โดยในปี พ.ศ. 2562 ทั้งจังหวัดมีเกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรพันธุ์ 98 ราย เพื่อขายลูกสุกรให้กับผู้เลี้ยงสุกรขุน 131 ราย (5,867 ตัว)

สรุปสถานการณ์ด้านปศุสัตว์ในจังหวัดนราธิวาส พบว่า มีการเลี้ยงสัตว์หลากหลายชนิด แต่ที่นิยมเลี้ยงโดยทั่วไป ได้แก่ ไก่พื้นเมือง เป็ดเทศ โคพื้นเมือง แพะเนื้อ และโคเนื้อลูกผสม ส่วนใหญ่เลี้ยงเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือน ส่วนที่เหลือขายเป็นรายได้เสริม สายพันธุ์สัตว์ที่นิยมเลี้ยงส่วนใหญ่เป็นพันธุ์พื้นเมือง เนื่องจากเลี้ยงง่าย โตเร็ว ทนต่อโรค เหมาะกับสภาพภูมิอากาศในพื้นที่ ชนิดของสัตว์เลี้ยงมีความผูกพันกับวิถีการดำรงชีวิตตามหลักศาสนาอิสลาม ในการผลิตสัตว์ของจังหวัดนราธิวาส ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของตลาด โดยเฉพาะโคเนื้อ และแพะ ต้องอาศัยการนำเข้าจากจังหวัดใกล้เคียง และภาคกลาง ซึ่งผลของการเคลื่อนย้ายสัตว์ก่อให้เกิดการแพร่ของโรคระบาดสัตว์หลายชนิด สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนราธิวาส ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์จังหวัดนราธิวาส จึงได้จัดทำโครงการที่จะพัฒนาการเลี้ยงสัตว์ โดยการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจด้านการเลี้ยงสัตว์แก่เกษตรกร มีการศึกษาดูงานจากจังหวัดอื่นๆ ที่ประสบความสำเร็จเพื่อนำมาปรับปรุงการเลี้ยงของตนเอง และมีการสนับสนุนการเลี้ยงสัตว์พันธุ์ดี และให้บริการผสมเทียมโค สนับสนุนเวชภัณฑ์ และบริการฉีดวัคซีนป้องกันโรคระบาดสัตว์ เพื่อลดอัตราการตายของสัตว์เลี้ยง และเร่งการผลิตสัตว์ให้เพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภค

สถานการณ์ด้านการประมง

จังหวัดนราธิวาส มีเกษตรกรที่ประกอบอาชีพการเลี้ยงสัตว์น้ำ จำนวน 1,548 ราย แยกเป็นเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด 1,190 ราย และเพาะเลี้ยงสัตว์ทะเล 358 ราย เลี้ยงปลากะพงขาวในกระชัง จำนวน 358 ราย และเพาะเลี้ยงปลาดุก 640 ราย แยกเป็น ปลาดุกในบ่อดิน 313 ราย และปลาดุกในบ่อพลาสติก 327 ราย การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกระจายทุกอำเภอในจังหวัดนราธิวาส ส่วนการทำประมงทะเลส่วนใหญ่เป็นประมงพื้นบ้านบริเวณชายฝั่ง มีเฉพาะอำเภอเมืองนราธิวาส และอำเภอดากู ข้อมูลในปี พ.ศ. 2562 จากสำนักงานประมงจังหวัดนราธิวาส ด้านตรวจสัตว์น้ำจังหวัดนราธิวาส และศูนย์วิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดนราธิวาส ได้ร่วมกันดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพประมงหลายโครงการ เช่น โครงการพัฒนาคุณภาพสินค้าประมงสู่มาตรฐาน โครงการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร โครงการพัฒนาเกษตรกรมัยยืน โครงการพัฒนาศักยภาพกระบวนการผลิตสินค้าเกษตร โครงการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตร จนกระทั่งปัจจุบันมีเกษตรกรประกอบอาชีพการเลี้ยงสัตว์น้ำที่ได้รับมาตรฐาน GAP จำนวน 58 ราย แยกเป็น GAP กุ้ง 8 ราย และ GAP ปลากะพงขาว 50 ราย

สรุปสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหาร

1. โอกาสในการเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารของจังหวัดนราธิวาส

1.1 มีพื้นที่ป่า 2 ใน 3 ของพื้นที่ทั้งหมด มีสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศที่ยังไม่ถูกทำลาย ทำให้มีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพืช และสัตว์

1.2 มีป่าพรุโต๊ะแดง เนื้อที่กว่า 120,000 ไร่ ที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง และมีคุณสมบัติอันหลากหลายทั้งทางตรงทางอ้อมต่อสภาพแวดล้อม

1.3 มีแหล่งน้ำธรรมชาติแม่น้ำ 4 สาย คือ แม่น้ำบางนรา แม่น้ำตากใบ แม่น้ำโกลก และแม่น้ำสายบุรี หากมีระบบการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสม จะสามารถทำการเกษตรเพื่อผลิตพืชอาหารได้มากขึ้น

1.4 มีพื้นที่ความยาวชายฝั่งทะเล 59 กิโลเมตร ทำให้มีสัตว์ทะเลตามธรรมชาติเพียงพอต่อการบริโภค หากภาครัฐสามารถบริหารจัดการการทำประมงพื้นบ้านที่เหมาะสม

1.5 พื้นที่ปลูกข้าวลดลงจากปี 2559 ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองเพื่อการบริโภคในครัวเรือน เหลือจึงนำส่งขาย แต่ผลผลิตข้าวไม่เพียงพอ ต้องนำเข้าข้าวจากจังหวัดอื่น ๆ ใกล้เคียง

1.6 มีพืชที่ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ได้แก่ ลองกองต้นหยงมัส

1.7 พื้นที่ปลูกมะพร้าวเพิ่มสูงขึ้น เป็นพืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ ที่มีตลาดรองรับ เช่น อินโดนีเซีย

1.8 ทุเรียนปลูกเป็นพันธุ์พื้นเมือง ผลผลิตต่อไร่ต่ำ และคุณภาพทุเรียนยังไม่ได้ตามมาตรฐาน

1.9 ปศุสัตว์มีจำนวนการผลิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเกือบทุกประเภท ได้แก่ เป็ด ไก่ โค แพะ สุกร

1.10 การเลี้ยงสัตว์เป็นระบบการเลี้ยงในครัวเรือนเพื่อการบริโภค เหลือจึงจะนำส่งขาย

1.11 เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อได้รวมตัวกันก่อตั้งสหกรณ์โคเนื้อมือนารอ ทำให้เป็นจุดแข็งที่เสริมความมั่นคงทางอาหารได้เป็นอย่างดี หากได้รับการเสริมแรงจากภาครัฐตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ

1.12 ภาครัฐมีนโยบายการจัดตั้งและส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนราธิวาส ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรมีโอกาสขยายตัวได้มากขึ้น

1.13 ภาครัฐมีการสนับสนุนงบประมาณพิเศษสู่จังหวัดนราธิวาสหลายส่วน เช่น งบประมาณบูรณาการภาคใต้ชายแดน งบประมาณเฉพาะกิจพัฒนาจังหวัดชายแดนใต้ และงบประมาณที่ผ่านการดูแลของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ฯลฯ

1.14 มีศูนย์การศึกษาการพัฒนาฟิสิกส์ทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ให้เกษตรกรได้มาเรียนรู้เรื่องอาชีพ รวมทั้งมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในพื้นที่

1.15 มีสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ และวิทยาลัยชุมชนนราธิวาส ที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกร

1.16 มีด่านชายแดน 3 ด่าน ที่สามารถส่งสินค้าเกษตรไปสู่ประเทศมาเลเซียได้

1.17 จังหวัดนราธิวาสมีแผนพัฒนาที่เน้นการเพิ่มผลผลิตภาคการเกษตรให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน พร้อมทั้งสนับสนุนกระบวนการของตลาดกลางการเกษตรชายแดนใต้ รวมทั้งการพัฒนาผลผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐานในระดับการส่งออก

2. อุปสรรคที่มีต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารของจังหวัดนราธิวาส

2.1 ปัจจัยการผลิตภาคการเกษตรมีราคาสูงกว่าจังหวัดอื่น ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูง

2.2 สภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร

2.3 ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ทำให้เกษตรกรบางส่วนไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติ

2.4 เกษตรกรขาดองค์ความรู้ในเรื่องการผลิตทางการเกษตรที่ได้มาตรฐาน และมีคุณภาพ รวมทั้ง
และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

2.5 ประชากรวัยเด็กเพิ่มสูงขึ้นมาก ในอนาคตอาจเกิดความไม่มั่นคงทางอาหาร

จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค

จุดแข็ง	จุดอ่อน
ทรัพยากร 1. มีพื้นที่ป่าต้นน้ำ สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพืชและสัตว์ 2. มีป่าพรุโต๊ะแดง ที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง 3. มีแหล่งน้ำธรรมชาติแม่น้ำ 4 สาย คือ แม่น้ำบางนรา แม่น้ำตากใบ แม่น้ำโกลก และแม่น้ำสายบุรี 4. มีพื้นที่ชายฝั่งทะเล สัตว์ทะเลตามธรรมชาติเพียงพอต่อการบริโภค ไม้ผล 5. มีพืชที่ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) ได้แก่ ลองกองตันหยงมัส ข้าว 6. นิยมบริโภคข้าวพื้นเมืองที่ปลูกในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส มะพร้าว 7. พื้นที่ปลูกมะพร้าวเพิ่มสูงขึ้น เป็นพืชเศรษฐกิจชนิดใหม่ ที่มีตลาดรองรับ เช่น อินโดนีเซีย ปศุสัตว์ 8. ปศุสัตว์มีจำนวนการผลิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเกือบทุกประเภท ได้แก่ เป็ด ไก่ โค แพะ สุกร 9. การเลี้ยงสัตว์เป็นระบบการเลี้ยงในครัวเรือนเพื่อการบริโภค เหลือจึงจะนำส่งขาย 10. เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อได้รวมตัวกันก่อตั้งสหกรณ์โคเนื้อมือนารอ ทำให้เป็นจุดแข็งที่เสริมความมั่นคงทางอาหารได้เป็นอย่างดี หากได้รับการเสริมแรงจากภาครัฐตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ 11. มีแหล่งเรียนรู้ด้านฟาร์มตัวอย่างกระจายทุกอำเภอ	ไม้ผล 1. ทุเรียนปลูกเป็นพันธุ์พื้นเมือง ผลผลิตต่อไร่ต่ำ และคุณภาพทุเรียนยังไม่ได้ตามมาตรฐาน 2. ผลผลิตไม้ผลราคาตกต่ำและล้นตลาด เนื่องจากผลผลิตออกมาในช่วงเวลาเดียวกัน นาข้าว 2. พื้นที่ปลูกข้าวลดลงจากปี 2559 แต่ผลผลิตข้าวไม่เพียงพอ ต้องนำเข้าข้าวจากจังหวัดอื่น ๆ อื่น ๆ 3. เกษตรกรขาดองค์ความรู้ในเรื่องการผลิตทางการเกษตรที่ได้มาตรฐาน และมีคุณภาพ 4. ประชากรวัยเด็กเพิ่มสูงขึ้นมาก ในอนาคตอาจเกิดความไม่มั่นคงทางอาหาร

โอกาส	อุปสรรค
ยางพารา ราคายางพาราที่ผันผวนทำให้รายได้ครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางลดลง นาและไม้ผล สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ปัญหาภัยแล้ง ระบบชลประทาน มีผลต่อพื้นที่เกษตรกรรมลดลง ผลผลิตลดลง เช่น ลองกอง นโยบายภาครัฐ 1. นโยบายการจัดตั้งและส่งเสริมการลงทุนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนราธิวาส ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรมีโอกาสขยายตัวได้มากขึ้น 2. การสนับสนุนงบประมาณพิเศษสู่จังหวัดนราธิวาสหลายส่วน เช่น งบประมาณบูรณาการภาคใต้ ชายแดน งบประมาณเฉพาะกิจพัฒนาจังหวัดชายแดนใต้ และงบประมาณที่ผ่านการดูแลของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ฯลฯ 3. ศูนย์การศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ให้เกษตรกรได้มาเรียนรู้เรื่องอาชีพ รวมทั้งมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในพื้นที่ 4. มีสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ และวิทยาลัยชุมชนนราธิวาส ที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกร 5. มีด่านชายแดน 3 ด่าน ที่สามารถส่งสินค้าเกษตรไปสู่ประเทศมาเลเซียได้ 6. จังหวัดนราธิวาสมีแผนพัฒนาที่เน้นการเพิ่มผลผลิตภาคการเกษตรให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน พร้อมทั้งสนับสนุนกระบวนการของตลาดกลางการเกษตรชายแดนใต้ รวมทั้งการพัฒนาผลผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐานในระดับการส่งออก	อุปสรรค 1. ปัจจัยการผลิตภาคการเกษตรมีราคาสูงกว่าจังหวัดอื่น ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูง 2. สภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร 3. ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ทำให้เกษตรกรบางส่วนไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติ

เป้าหมาย

1. เป้าหมายการพัฒนาเชิงรุก

- 1.1 รักษาป่าต้นน้ำ พื้นที่ป่าพรุ และลุ่มน้ำ เพื่อเป็นแหล่งทรัพยากรเกื้อหนุนต่อระบบนิเวศและเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน
- 1.2 เพิ่มพื้นที่เกษตรผสมผสาน 1 ไร่ 1 แสนและ 1 ไร่หลายแสน เกษตรผสมผสานร่วมกับยางพารา เพื่อความมั่นคงทางอาหารระดับครัวเรือนและชุมชน
- 1.3 เพิ่มพื้นที่และผลผลิตเกษตรอินทรีย์/เกษตรปลอดภัย โดยเฉพาะในกลุ่มข้าว ผลไม้ ปศุสัตว์และพืชผักให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค
- 1.4 อนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง ส่งเสริมการจัดเก็บพันธุ์ข้าว ธนาคารพันธุ์ข้าว ปศุสัตว์
- 1.5 พัฒนาและสนับสนุนการปลูกพืชท้องถิ่น พืช GI (สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์) เช่น ลองกองต้นหยงมัสทุเรียนสายพันธุ์พื้นบ้าน ข้าวพันธุ์ข้าวหอมกระดังงา
- 1.6 เพิ่มพื้นที่มะพร้าว เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์มะพร้าวและการส่งออก
- 1.7 ขยายผลการทำปศุสัตว์ไปสู่เชิงการค้า/พาณิชย์ และการแปรรูปอาหารฮาลาล
- 1.8 ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร การท่องเที่ยวเชิงเกษตร/นิเวศน์ และอื่น ๆ จากอัตลักษณ์ท้องถิ่นในด้านวัฒนธรรมอาหารพื้นบ้าน อาหารเป็นยา และภูมิปัญญาวิถีชีวิตดั้งเดิม วิถี “มลายู”
- 1.9 ยกระดับสหกรณ์โคนมมีอนารหรือกลุ่มอื่น ๆ ที่มีศักยภาพ เป็นศูนย์การเรียนรู้ (Excellence Center) ถ่ายทอดความรู้ด้านปศุสัตว์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- 1.10 จัดตั้งตลาดกลางจำหน่ายสินค้าปศุสัตว์แบบพรีเมียม เน้นผลิตภัณฑ์ที่ปลอดภัย และฮาลาล
- 1.11 เพิ่มมูลค่าอาหารไปสู่ความมั่นคงเกษตรอาหารฮาลาล
- 1.12 เพิ่มพื้นที่และครัวเรือน ที่ทำการเกษตรโดยใช้ต้นแบบจากฟาร์มตัวอย่างในพื้นที่ของจังหวัด

2. เป้าหมายการพัฒนาเชิงป้องกัน

- 2.1 มีนโยบายสาธารณะ กฎ กติกา ข้อตกลงร่วมของชุมชนในการคุ้มครองพื้นที่อาหารทั้งภาคเกษตรและประมง

3. เป้าหมายการพัฒนาเชิงแก้ไข

- 3.1 ส่งเสริมการตลาดหลากหลายรูปแบบ เพื่อกระจายสินค้าเกษตรกรรม โดยเฉพาะผลไม้ เช่น ลองกอง ทุเรียน มังคุด และเงาะ
- 3.2 คัดเลือกพันธุ์ทุเรียนพื้นเมือง ต่อยอดการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และส่งเสริมการตลาดครบวงจร
- 3.2 รักษาพื้นที่ทำนาเดิม เพิ่มพื้นที่ทำนา และถ่ายทอดภูมิปัญญา
- 3.3 ปรับปรุงพันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่นิยมบริโภคในจังหวัด เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่
- 3.4 พัฒนาศักยภาพเกษตรกรให้มีความรู้ในเรื่องการผลิตทางการเกษตรที่ได้มาตรฐาน และมีคุณภาพ

4. เป้าหมายการพัฒนาเชิงรับ

- 4.1 มีระบบการจัดการอาหารในภาวะวิกฤติ
- 4.2 ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อลดต้นทุนการผลิต เช่น เครื่องจักร ปุ๋ยและอื่น ๆ
- 4.3 การบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอต่อการเกษตรกรรมในพื้นที่

สถานการณ์ด้านอาหารปลอดภัยจังหวัดนราธิวาส

1.การติดตามสถานการณ์ด้านอาหารหลังออกสู่ท้องตลาด

1.1 การเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์อาหารสด วัตถุดิบสำหรับแปรรูปอาหาร

ข้อมูลจากการเฝ้าระวังของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส ปีงบประมาณ 2562 โดยรถหน่วยตรวจสอบเคลื่อนที่เพื่อความปลอดภัยด้านอาหารเขต 12 สงขลา และข้อมูลแผนเก็บตัวอย่างผักและผลไม้สดโครงการพัฒนาสถานที่ผลิต (คัดและบรรจุ) ผักและผลไม้สด เชื่อมโยงการผลิตภาคเกษตร ปีงบประมาณ 2562 อาหารสดทั้งสิ้นที่ตรวจสอบ 1,493 รายการ ผ่านมาตรฐานทุกรายการ โดยแบ่งเป็น สารปนเปื้อนในผลผลิตการเกษตรตรวจสอบยาฆ่าแมลงในผักและผลไม้ทั้งสิ้น 781 ตัวอย่างผ่านมาตรฐานร้อยละ 100 แบ่งเป็นตรวจสอบโดยชุดทดสอบ จำนวน 775 ตัวอย่าง โดยมีการตรวจสอบทางห้องปฏิบัติการ 6 ตัวอย่าง ผ่านมาตรฐานทุกรายการ บอแรกซ์ จำนวนทั้งสิ้น 181 รายการ พอร์มาลิน 248 รายการ ซาลิซิลิก 87 รายการ สารฟอกขาว 132 รายการ สารเร่งเนื้อแดง 13 รายการ สารโพลารีนในน้ำมันทอดซ้ำ 48 รายการ ไอโอดีน 9 รายการ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส, 2562)

1.2 การเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปที่ผลิตและจำหน่ายในจังหวัดนราธิวาส

ข้อมูลจากการเฝ้าระวังของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส ปีงบประมาณ 2562 ทางห้องปฏิบัติการและรถหน่วยตรวจสอบเคลื่อนที่เพื่อความปลอดภัยด้านอาหารเขต 12 สงขลา

1.2.1 การเฝ้าระวังคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหาร

การวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการทั้งสิ้น 84 ตัวอย่าง ไม่ผ่านมาตรฐาน 81 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 4 ได้แก่ น้ำบริโภค จำนวน 1 ตัวอย่าง (จากจำนวนตรวจ 57 ตัวอย่าง) คิดเป็นร้อยละ 1.8 พบ *E.coli* น้ำแข็ง จำนวน 7 ตัวอย่าง ผ่านมาตรฐาน ลูกชิ้น 2 ตัวอย่าง ผ่านมาตรฐานขนมจีน 1 ตัวอย่าง (จากจำนวนตรวจ 6 ตัวอย่าง) คิดเป็นร้อยละ 16.7 โดยพบวัตถุกันเสีย benzoic acid เกินมาตรฐาน เครื่องดื่ม 2 ตัวอย่าง ผ่านมาตรฐาน กลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชน ไม่ผ่านมาตรฐาน 1 ตัวอย่าง (จากจำนวนตรวจ 4 ตัวอย่าง) คิดเป็นร้อยละ 25 คือ น้ำพริกตรวจพบเชื้อจุลินทรีย์ *S.aureus* (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส, 2562)

การตรวจวิเคราะห์ โดยชุดทดสอบอย่างง่ายซึ่งเน้นการตรวจในสถานที่จำหน่ายในโรงเรียน โรงพยาบาล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร้านขายของชำ 56 รายการ ไม่ผ่านมาตรฐาน coliform bacteria 4 รายการ คิดเป็นร้อยละ 7.18 แบ่งเป็นอาหารปรุงสำเร็จ 2 รายการ (จากจำนวนตรวจ 29 รายการ) พบในไก่ต้มชำ ต้มจืดต้มยำ คิดเป็นร้อยละ 6.9 น้ำดื่มบรรจุตู้ 1 รายการ (จากจำนวนตรวจ 22 รายการ) คิดเป็นร้อยละ 4.55 น้ำแข็ง 1 รายการ (จากจำนวนตรวจ 5 รายการ) คิดเป็นร้อยละ 20

1.2.2 การเฝ้าระวังฉลากผลิตภัณฑ์อาหาร ที่จำหน่ายในร้านค้า 13 อำเภอที่จำหน่ายในโรงเรียน นาร่องอาหารปลอดภัยเด็กไทยสุขภาพดีประมาณ 400 รายการ พบฉลากไม่ถูกต้อง โดยไม่ระบุวันหมดอายุ 1 รายการ รายละเอียดฉลากไม่ระบุสถานที่ผลิต 2 รายการ

1.3 การเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์อาหารนำเข้า

การเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์นำเข้าที่มีการจำหน่ายในท้องตลาด โดยการวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการ จำนวน 4 ตัวอย่าง พบไม่ผ่านมาตรฐาน 2 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 50 ได้แก่ กาแฟ ที่มีส่วนผสมของยาซิลเดนาฟิล (sildenafil) และพบสารเกินมาตรฐาน (ข้อมูลจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส, 2562)

ปัญหาที่พบของงานด้านการติดตามหลังออกสู่ท้องตลาด คือ สถานประกอบการขนมจีนส่วนใหญ่ผู้ประกอบการยังไม่เข้าสู่มาตรฐาน และยังไม่ผ่านมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ เนื่องจากงบประมาณในการพัฒนาสถานที่ผลิตขนมจีนมีค่าใช้จ่ายสูง

1.4 การจัดการสุขาภิบาลอาหารในสถานที่จำหน่ายและสะสมอาหารและในที่ทางสาธารณะ (แผงลอยจำหน่ายอาหาร)

จังหวัดนราธิวาสมีการดำเนินงานสุขาภิบาลอาหารอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549–2556 ภายใต้โครงการพัฒนาร้านอาหารและแผงลอยจำหน่ายอาหารตามมาตรฐานอาหารสะอาด รสชาติอร่อย (Clean Food Good Taste) เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ร้านอาหารที่ผ่านมาตรฐาน สนับสนุนและสร้างแรงจูงใจแก่ผู้ประกอบการค้าอาหารที่สามารถพัฒนาร้านอาหารและแผงลอยจำหน่ายอาหารจนผ่านเกณฑ์ฯ ประชาชนผู้บริโภคได้บริโภคอาหารที่สะอาด ปลอดภัย รสชาติอร่อย รวมทั้งเพื่อกระตุ้นภาวะเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของจังหวัด ทั้งนี้หลังจากการถ่ายโอนภารกิจไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระหว่างปี พ.ศ. 2557- 2562 พบปัญหาการขับเคลื่อนงานสุขาภิบาลอาหารของท้องถิ่นขาดความต่อเนื่อง ขาดผู้รับผิดชอบงานที่ชัดเจน และส่วนใหญ่ไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่ จึงทำให้ผลการดำเนินงานมีแนวโน้มลดลงดังนี้ ร้านอาหารและแผงลอยจำหน่ายอาหารผ่านมาตรฐาน Clean Food Good Taste ร้อยละ 42.43, 45.96, 50.31, 60.27, 41.45 และ 36.77 ตามลำดับ จากการวิเคราะห์ปัญหาหลักในการพัฒนาร้านอาหารและแผงลอยจำหน่ายอาหาร พบว่า ผู้ประกอบการไม่ให้ความสำคัญในการพัฒนาให้ผ่านมาตรฐาน CFGT ประกอบกับผู้บริหารท้องถิ่นไม่ได้กำหนดเรื่องสุขาภิบาลอาหารเป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนาในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น การออกใบอนุญาตให้แก่ร้านอาหารและแผงลอยเพื่อบังคับใช้ตามข้อบัญญัติดังกล่าว ข้อเสนอแนะในการพัฒนาให้ผ่านมาตรฐาน CFGT คือ ท้องถิ่นควรนำรูปแบบการพัฒนาคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (EHA) มาใช้ในการดำเนินงานสุขาภิบาลอาหาร ซึ่งมีรายละเอียดและแนวทางในการดำเนินงานอย่างละเอียดและครอบคลุมตามกฎหมาย ตั้งแต่การออกข้อบัญญัติท้องถิ่น การออกใบอนุญาต/ใบจดทะเบียน การจัดอบรมให้ความรู้ตามกฎหมายกระทรวงว่าด้วยสุขลักษณะของอาหารแก่ผู้ประกอบการ การตรวจประเมินตามมาตรฐานฯ เป็นต้น

1.5 การจัดการสุขาภิบาลอาหารในตลาด

สถานการณ์การสุขาภิบาลอาหารในตลาดสดจังหวัดนราธิวาส ปี 2562 ตามมาตรฐานตลาดสดน่าซื้อ (ระดับดี 3 ดาว และระดับดีมาก 5 ดาว) พบว่า จังหวัดนราธิวาสมีตลาดสดประเภทที่ 1: ตลาดสดจำนวน 9 แห่งและตลาดประเภทที่ 2: ตลาดนัด จำนวน 53 แห่ง ซึ่งตลาดประเภทที่ 1 ผ่านมาตรฐานระดับดีมาก ตั้งแต่ปี 2548, 2549 และ 2550 ตามลำดับ จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ ตลาดรวมสินค้าและผลิตภัณฑ์พื้นเมือง อำเภอตากใบ ตลาดสดเทศบาลตำบลยี่งอ อำเภอยี่งอ และตลาดเทศบาลตำบลปะลิส อำเภอสุไหงปาดี และในปี 2562 ผ่านมาตรฐานตลาดสดน่าซื้อในระดับดี จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ ตลาดส่งเสริมการตลาด (เกินตั้ง) อำเภอสุไหงโก-ลก จากการดำเนินงานได้วิเคราะห์ปัญหาหลักในการพัฒนา คือ 1) ด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม ในส่วนของโครงสร้างตลาดบางแห่งชำรุดจากการใช้งานเป็นเวลานาน เช่น ท่อระบายน้ำ พื้นแตกเป็นหลุมน้ำ เจอนอง ระบบบำบัดน้ำเสียชำรุดไม่สมบูรณ์ ขยะตกค้างสะสม ความแออัด/พื้นที่ตลาดจำกัดความสูงของแผงไม่ถึง 60 ซม./ยังมีการวางขายบนพื้น 2) ด้านอาหารปลอดภัย ทุกแผงจำหน่ายอาหารสดผ่านเกณฑ์การทดสอบสารปนเปื้อน 6 ชนิด 3) ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค บางตลาดยังไม่จัดเครื่องชั่งกลางที่ได้มาตรฐานไว้บริการผู้บริโภคในตลาดอย่างน้อย 1 จุดและติดป้ายบอกให้ชัดเจน รวมทั้งยังไม่มีตู้แสดงความคิดเห็นจากประชาชนและบอร์ดให้ความรู้ ส่วนตลาดประเภทที่ 2 ปัจจุบันยังไม่ได้มาตรฐาน และในการจัดตั้งตลาดหลายแห่งไม่ได้ขออนุญาตจากราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบกับผู้จัดตั้งตลาดส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิบัติให้ถูกต้องในเรื่องสุขลักษณะเกี่ยวกับที่ตั้ง สิ่งปลูกสร้าง การจัดสถานที่ การจัดวางสิ่งของ การรักษาความสะอาด การกำจัดสิ่งปฏิกูลมูลฝอย การระบายน้ำเสีย การป้องกันเหตุรำคาญและการระบาดของโรค สุขลักษณะของ

ผู้ขายและผู้ช่วยขายของในตลาด รวมทั้งไม่มีการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านความปลอดภัยของอาหาร ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนที่มาใช้บริการซื้อสินค้าได้

2.การพัฒนามาตรฐานอาหารปลอดภัยในเครือข่ายโรงพยาบาล

โรงพยาบาลได้รับการรับรองมาตรฐานอาหารปลอดภัย ร้อยละ 23 ของทั้งหมด (จาก 13 แห่ง โดยสนับสนุนให้โรงพยาบาลรับซื้อวัตถุดิบที่ปลอดภัยมาปรุงอาหาร โดยเฉพาะผลผลิตการเกษตร ประเภท ข้าวสาร ผักและผลไม้ โดยใช้ความร่วมมือหน่วยงานด้านเกษตรจัดหาแหล่งผลิตสินค้าทางการเกษตร และส่งเสริมเกษตรกรวางแผนการผลิตให้เพียงพอับความต้องการของโรงพยาบาล

ปัญหาที่พบ คือ แหล่งผลิตผักมาตรฐาน GAP ในพื้นที่มีไม่เพียงพอ ได้แก่ อำเภอยิ่งอ บาเจาะ และ ศรีสาคร บางแห่งผลิตแบบปลอดภัยแต่เกษตรกรไม่จัดส่ง ทางโรงพยาบาลจึงขาดแหล่งวัตถุดิบปลอดภัย ส่วนประเภทเนื้อสัตว์ ได้แก่ เนื้อสัตว์ ไข่ไก่ และปลา ต้องซื้อผลิตภัณฑ์จากภาคเอกชนที่ได้มาตรฐานความปลอดภัย ข้อเสนอที่เร่งดำเนินการ คือ หน่วยงานจัดการด้านวัตถุดิบที่ปลอดภัยในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งในโรงพยาบาลยังขาดนักโภชนาการ ได้แก่ โรงพยาบาลสุไหงปาตี และโรงพยาบาลตากใบ จึงต้องมีการพัฒนาศักยภาพของนักโภชนาการ

3.ผลิตภัณฑ์สุขภาพและการคุ้มครองผู้บริโภค

3.1 การตรวจเฝ้าระวังโฆษณาทางวิทยุ เฟสบุ๊ค และหนังสือแจ้ง พบการร้องเรียนเรื่องอาหาร 4 ราย โดยปัญหา คือ การโฆษณาอาหารโดยอ้างสรรพคุณรักษาโรค อาหารเสริมโฆษณาเกินจริง โฆษณาโดยไม่ได้รับอนุญาต

3.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการถ่ายโอนภารกิจด้านการคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพจาก สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) มีบทบาทสำคัญคือ การพัฒนาระบบข้อมูล การพัฒนาศักยภาพผู้บริโภคและขยายเครือข่าย การตรวจสอบเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์ในสถานที่ผลิตอาหาร และการถ่ายโอนภารกิจงานคุ้มครองผู้บริโภคจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) มีบทบาทสำคัญประกอบด้วย การจัดตั้งคณะกรรมการคุ้มครองคุ้มครองผู้บริโภคประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียน และการไกล่เกลี่ยปัญหาผู้บริโภค แต่ที่ผ่านมาขาดรูปธรรมการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้ภารกิจงานสาธารณสุขยังคงต้องดำเนินงานเป็นหน่วยหลัก

สรุปสถานการณ์ด้านอาหารปลอดภัยจังหวัดสงขลา

1. อาหารสดและวัตถุดิบสำหรับแปรรูปอาหารผ่านมาตรฐานทุกรายการ และด้านอาหารปลอดภัยพบว่าทุกแผงจำหน่ายอาหารสดผ่านเกณฑ์การทดสอบสารปนเปื้อน 6 ชนิด

2. การเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์ที่มีการจำหน่ายในท้องตลาด พบว่าไม่ผ่านมาตรฐาน ได้แก่ กาแฟ ที่มีส่วนผสมของยาซิลเดนาฟิล (sildenafil) และสีเกินมาตรฐานในน้ำบูดู

3. การเฝ้าระวังคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหาร ผลการวิเคราะห์คุณภาพผลิตภัณฑ์อาหาร พบว่า ร้อยละ 96.43 ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

4. ร้านอาหารและแผงลอยจำหน่ายอาหารผ่านมาตรฐาน Clean Food Good Taste ลดลง

5. ปัญหาด้านการคุ้มครองผู้บริโภค พบว่ามีการโฆษณาอาหารโดยอ้างสรรพคุณรักษาโรค อาหารเสริมโฆษณาเกินจริง โฆษณาโดยไม่ได้รับอนุญาต

6. การดำเนินการของหน่วยงานระดับท้องถิ่นที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการคุ้มครองผู้บริโภคยังไม่ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม

7. ผู้ประกอบการไม่ให้ความสำคัญในการพัฒนาให้ผ่านมาตรฐาน CFGT

8. ผู้บริหารท้องถิ่นไม่ได้กำหนดเรื่องสุขาภิบาลอาหารเป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนา ในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น การออกใบอนุญาตให้แก่ร้านอาหารและแผงลอยเพื่อบังคับใช้ตามข้อบัญญัติดังกล่าว

9. ตลาดไม่ได้มาตรฐาน ทั้งด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม และการคุ้มครองผู้บริโภค อีกทั้งมีการจัดตั้งตลาดหลายโดยไม่ได้ขออนุญาตจากราชการส่วนท้องถิ่น ในปี 2562 ผ่านมาตรฐานตลาดสดน่าซื้อในระดับดีจำนวน 1 แห่ง ได้แก่ ตลาดส่งเสริมการตลาด (เก็นตัง) อำเภอสุโขทัย-ลก จากตลาดทั้งหมด

10. โรงพยาบาลได้รับการรับรองมาตรฐานอาหารปลอดภัยมีเพียง ร้อยละ 23 ของทั้งหมด และขาดชุดทดสอบในโรงพยาบาล

11. แหล่งวัตถุดิบผัก GAP ในพื้นที่มีน้อยและไม่เพียงพอ

12. ขาดแหล่งวัตถุดิบอาหารปลอดภัยประเภทเนื้อสัตว์ในพื้นที่ ได้แก่ เนื้อสัตว์ ไก่ ปลา

13. มีปัญหาด้านศักยภาพของคน ได้แก่ นักโภชนาการ เจ้าหน้าที่ดำเนินการด้านกำกับหลังออกสู่ตลาดได้ไม่เพียงพอ

14. ปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ ขาดแคลนงบประมาณการตรวจวิเคราะห์ จึงต้องสุ่มตรวจบางผลิตภัณฑ์ และผลการตรวจใช้ระยะเวลานาน ขาดรูปธรรมการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1.อาหารสดและวัตถุดิบสำหรับแปรรูปอาหารผ่านมาตรฐานทุกรายการ 2.ทุกแผงจำหน่ายอาหารสดผ่านเกณฑ์การทดสอบสารปนเปื้อน 6 ชนิด	1. การเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์ที่มีการจำหน่ายในท้องตลาด พบว่าไม่ผ่านมาตรฐาน ได้แก่ กาแฟ ที่มีส่วนผสมของยาซิลเดนาฟิล (sildenafil) และสีเกินมาตรฐานในน้ำบูดู 2. การเฝ้าระวังคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหาร ผลการวิเคราะห์คุณภาพผลิตภัณฑ์อาหาร พบว่า ร้อยละ 96.43 ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 3. ร้านอาหารและแผงลอยจำหน่ายอาหารผ่านมาตรฐาน Clean Food Good Taste ลดลง 4. ปัญหาด้านการคุ้มครองผู้บริโภค พบว่ามีการโฆษณาอาหารโดยอ้างสรรพคุณรักษาโรค อาหารเสริมโฆษณาเกินจริง โฆษณาโดยไม่ได้รับอนุญาต 5. การดำเนินการของหน่วยงานระดับท้องถิ่นที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการคุ้มครองผู้บริโภคยังไม่ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม 6. ผู้ประกอบการไม่ให้ความสำคัญในการพัฒนาให้ผ่านมาตรฐาน CFGT 7. ผู้บริหารท้องถิ่นไม่ได้กำหนดเรื่องสุขาภิบาลอาหารเป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนา ในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น การออกใบอนุญาตให้แก่ร้านอาหารและแผงลอยเพื่อบังคับใช้ตามข้อบัญญัติดังกล่าว 8. ตลาดไม่ได้มาตรฐาน ทั้งด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม และการคุ้มครองผู้บริโภค อีกทั้งมีการจัดตั้งตลาดหลายโดยไม่ได้ขออนุญาตจากราชการส่วนท้องถิ่น ในปี 2562 ผ่านมาตรฐานตลาดสดน่าซื้อในระดับดี จำนวน 1 แห่ง ได้แก่ ตลาดส่งเสริม

	การตลาด (เกินตั้ง) อำเภอสู่โขงโก-ลก จากตลาดทั้งหมด 9. โรงพยาบาลได้รับการรับรองมาตรฐานอาหารปลอดภัยมีเพียง ร้อยละ 23 ของทั้งหมด และขาดชุดทดสอบในโรงพยาบาล 10. แหล่งวัตถุดิบผัก GAP ในพื้นที่มีน้อยและไม่เพียงพอ 11. ขาดแหล่งวัตถุดิบอาหารปลอดภัยประเภทเนื้อสัตว์ในพื้นที่ ได้แก่ เนื้อสัตว์ ไก่ ปลา 12. มีปัญหาด้านศักยภาพของคน ได้แก่ นักโภชนาการ เจ้าหน้าที่ดำเนินการด้านกำกับหลังออกสู่ตลาดได้ไม่เพียงพอ 13. ปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ ขาดแคลนงบประมาณการตรวจวิเคราะห์ จึงต้องสุ่มตรวจบางผลิตภัณฑ์ และผลการตรวจใช้ระยะเวลานาน ขาดรูปธรรมการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
โอกาส	อุปสรรค
1. การสนับสนุนงบประมาณพิเศษสู่จังหวัดนราธิวาสหลายส่วน เช่น งบประมาณบูรณาการภาคใต้ชายแดน งบประมาณเฉพาะกิจพัฒนาจังหวัดชายแดนใต้ และงบประมาณที่ผ่านการดูแลของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ฯลฯ 2. ศูนย์การศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ให้เกษตรกรได้มาเรียนรู้เรื่องอาชีพ รวมทั้งมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินในพื้นที่ 3. มีสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ และวิทยาลัยชุมชนนราธิวาส ที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกร 4. จังหวัดนราธิวาสมีแผนพัฒนาที่เน้นการเพิ่มผลผลิตภาคการเกษตรให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน พร้อมทั้งสนับสนุนกระบวนการของตลาดกลางการเกษตรชายแดนใต้ รวมทั้งการพัฒนาผลผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐานในระดับการส่งออก	1.กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้า จัดเก็บ จัดจำหน่ายด้านสารเคมีทางการเกษตร 2.ไม่มียุทธศาสตร์/แผนงานด้านอาหารปลอดภัยในแผนยุทธศาสตร์พัฒนานาจังหวัดนราธิวาส

เป้าหมาย

1. เป้าหมายการพัฒนาเชิงรุก

1.1 กำกับติดตามโดยการวางแผนสุ่มตรวจอาหารสดและวัตถุดิบ และแผนจำหน่ายอาหารสดให้ผ่านมาตรฐานอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

2. เป้าหมายการพัฒนาเชิงป้องกัน

-

3. เป้าหมายการพัฒนาเชิงแก้ไข

3.1 วางระบบการเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์ที่มีการจำหน่ายในท้องตลาด ผลิตภัณฑ์อาหารที่พบว่าไม่ผ่านมาตรฐาน ได้แก่ กาแฟ ที่มีส่วนผสมของยาซิลเดนาฟิล (sildenafil) และสีเกินมาตรฐานในน้ำบูดู

3.2 กลไกการติดตามเฝ้าระวังพืชผักและผลไม้กลุ่มเสี่ยงจากแหล่งผลิต รวบรวมและจำหน่าย

3.3 เพิ่มจำนวนร้านค้า ร้านอาหาร แผงลอย ให้มีมาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหาร

3.4 เกิดกลไกการจัดการระบบความปลอดภัยด้านอาหารและการคุ้มครองผู้บริโภคของระดับจังหวัดและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

3.5 เพิ่มจำนวนแปลงเกษตร ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน PGS, GAP, ออแกนิกส์ไทยแลนด์

3.6 กำหนดเรื่องสุขาภิบาลอาหารเป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนา ในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น การออกใบอนุญาตให้แก่ร้านอาหารและแผงลอยเพื่อบังคับใช้

3.7 เพิ่มจำนวนตลาดให้ได้มาตรฐานด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม และการคุ้มครองผู้บริโภค

3.8 เพิ่มจำนวนโรงพยาบาลที่ได้รับการรับรองมาตรฐานอาหารปลอดภัย

3.9 เพิ่มแหล่งผลิตวัตถุดิบอาหารปลอดภัยประเภทเนื้อสัตว์ในพื้นที่ ได้แก่ เนื้อสัตว์ ไข่ไก่ ปลา ตามมาตรฐาน ฯ

3.10 พัฒนาศักยภาพคนที่เกี่ยวข้องกับระบบการผลิต ดำเนินการ ติดตามและเฝ้าระวังด้านอาหารปลอดภัย

4. เป้าหมายการพัฒนาเชิงรับ

4.1 มีกลไกการติดตามเฝ้าระวังพืชผักและผลไม้กลุ่มเสี่ยงจากแหล่งผลิต รวบรวมและจำหน่าย

4.2 บรรลุแผนยุทธศาสตร์/แผนงานด้านอาหารปลอดภัยในแผนยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัดนราธิวาส

สถานการณ์โภชนาการ จังหวัดนราธิวาส

รายงานสถานการณ์โภชนาการจังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วยข้อมูลผลการติดตามภาวะโลหิตจางในหญิงมีครรภ์ เด็กแรกคลอดน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม เด็ก 0-2 ปี เด็กอายุ 0-5 ปี (ภาวะเตี้ย ผอม อ้วน) และเด็กวัยเรียนอายุ 6-14 ปี (ตาราง 4)

จากสถานการณ์จะเห็นได้ว่าอำเภอบาเจาะ มีจำนวนสัดส่วนของหญิงมีครรภ์ที่มีภาวะโลหิตจาง เด็กแรกคลอดน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ภาวะสมส่วนของเด็ก 0-2 ปี เด็ก 0-5 ปี (ภาวะเตี้ย ผอม อ้วน) และเด็กวัยเรียน 6-14 ปี ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด ดังนั้นอำเภอบาเจาะจึงเป็นอำเภอที่มีปัญหาด้านโภชนาการสูงที่สุด รองลงมาคืออำเภอยี่งอ อำเภอศรีสาคร อำเภอระแงะ และอำเภอรือเสาะ ตามลำดับ รายละเอียดสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ (ไม่เกิน 20 %)

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส รายงานว่าในปี พ.ศ. 2561 และปี พ.ศ. 2562 พบหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะโลหิตจางในอำเภอบาเจาะ ยี่งอ จะแนะ และสุไหงโกลก โดยอำเภอยี่งอมีจำนวนมากที่สุดคือ ร้อยละ 37.27 ในปี 2561 และ ร้อยละ 36.73 ในปี 2562 ผลกระทบต่อหญิงตั้งครรภ์จากภาวะ

โลหิตจางนั้นมีทั้งต่อมารดาและทารกในครรภ์ กล่าวคือ หญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะโลหิตจาง เสี่ยงต่อการทำงานของหัวใจที่เพิ่มขึ้นทำให้เกิดภาวะหัวใจวาย โอกาสการติดเชื้อต่างๆ เพิ่มขึ้น และถ้าในช่วงคลอดหากหญิงตั้งครรภ์มีการสูญเสียเลือดอาจทำให้เกิดภาวะช็อกและเสียชีวิตได้ ในส่วนของทารกในครรภ์จะส่งผลให้ทารกคลอดก่อนกำหนด มีน้ำหนักตัวน้อยกว่าปกติ และเพิ่มอัตราการตายปริกำเนิดมากขึ้น

2. เด็กแรกคลอดน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม (ไม่เกิน 7 %)

เด็กแรกคลอดที่มีน้ำหนักตัวน้อยกว่า 2,500 กรัม พบว่าในปี 2562 อำเภอวังมัจฉาร้อยละ 10.52 จัดว่าสูงที่สุดในจังหวัดนราธิวาส โดยสาเหตุหลักอาจเนื่องจาก การคลอดก่อนกำหนด การเจริญเติบโตช้าในครรภ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์ และ ภาวะทุพโภชนาการของมารดาขณะตั้งครรภ์

3. สถานการณ์เด็ก 0-2 ปี ภาวะสมส่วน (ไม่น้อยกว่า 54%)

เด็ก 0-2 ปี ที่มีภาวะไม่สมส่วน พบว่าทุกอำเภอในจังหวัดนราธิวาสมีแนวโน้มของค่าร้อยละภาวะไม่สมส่วนลดลงเมื่อเทียบจากปี 2561 ยกเว้นอำเภอสุไหงปาดีมีค่าร้อยละที่เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบจากปี 2561 โดยปี 2562 อำเภอที่มีค่าร้อยละต่ำกว่ามาตรฐานมากที่สุด คือ อำเภอศรีสาคร (ร้อยละ 34.14) รองลงมาคือ อำเภอบาเจาะ (ร้อยละ 38.65) ตามลำดับ ภาวะที่ไม่สมส่วนของร่างกายเป็นผลมาจากการขาดสารอาหารเรื้อรัง ซึ่งสาเหตุสำคัญคือเด็กมักบริโภคอาหารที่ไม่ได้สัดส่วนและปริมาณที่ไม่เหมาะสมตามวัย รวมถึงการขาดการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง

ตาราง 4 ภาวะโภชนาการของหญิงตั้งครรภ์ เด็กแรกคลอด เด็ก 0-2 ปี 0-5 ปี และ 6-14 ปี ระหว่างปี 2561-2562 จังหวัดนราธิวาส

อำเภอ	ภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ (ไม่เกิน 20 %)		เด็กแรกคลอด น้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม (ไม่เกิน 7 %)		เด็ก 0-2 ปี		เด็ก 0-5 ปี						วัยเรียน 6-14 ปี		อันดับ
					สมส่วน (ไม่น้อยกว่า 54%)		ภาวะเตี้ย (ไม่เกิน 10%)		ภาวะผอม (ไม่เกิน 5%)		ภาวะอ้วน (ไม่เกิน 10%)		สมส่วน (ไม่น้อยกว่า 54%)		
					2561	2562	2561	2562	2561	2562	2561	2562	2561	2562	
บาเจาะ	20.88	22.13	7.88	7.17	40.91	38.65	19.90	38.13	12.51	9.24	7.50	20.29	56.40	49.98	1
ยี่งอ	37.27	36.73	7.43	8.2	61.25	55.05	13.27	16.58	8.99	12.56	2.74	4.76	54.88	51.34	2
ศรีสาคร	11.32	13.39	4.46	7.46	47.68	34.14	15.38	40.06	13.02	11.50	6.72	17.54	55.98	32.55	3
ระแงะ	11.65	19.10	7.47	9.39	55.22	43.98	20.75	25.12	7.13	5.59	7.43	11.10	60.53	53.20	4
รือเสาะ	25.79	12.65	9.95	9.68	55.90	59.17	13.62	27.84	8.34	9.51	3.58	11.45	53.71	68.73	5
จะแนะ	14.22	21.95	4.05	5.58	54.12	41.41	16.86	36.73	9.02	11.19	4.37	12.22	57.54	29.57	6
เจาะไอร้อง	9.12	10.52	7.22	6.97	46.80	46.12	15.41	18.27	14.40	15.69	3.53	3.83	52.70	43.76	7
สุโหงโกลก	24.67	21.80	7.81	5.83	61.86	58.93	8.04	22.59	9.03	10.83	5.09	10.86	57.66	53.28	8
สุโหงปาดี	25.11	19.48	8.72	8.54	53.65	55.68	16.27	13.50	5.68	7.32	7.98	4.72	58.41	59.09	9
ตากใบ	32.05	15.21	8.23	8.52	62.83	61.57	6.42	14.32	6.41	5.93	2.15	5.52	66.96	66.32	10
สุคิริน	15.19	16.41	11.45	4.33	56.29	49.40	15.60	17.63	9.11	6.26	3.85	5.86	63.99	59.14	11
เมืองนราธิวาส	18.32	15.54	5.44	8.14	54.46	49.01	12.93	21.63	5.87	9.22	7.71	9.80	57.94	54.29	12
แว้ง	16.53	19.73	10.44	10.52	63.05	62.52	9.20	9.40	6.84	6.75	2.75	4.10	61.97	61.06	13

ที่มา: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส รายงาน HDC ณ วันที่ 16 พย. 2561 และ 13 พย. 2562

หมายเหตุ: ??? ตัวเลขเอียงหมายถึง ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานของ???

4. สถานการณ์เด็ก 0-5 ปี

4.1 ภาวะเตี้ย (ไม่เกิน 10%)

จากข้อมูลสถานการณ์เด็กอายุ 0-5 ปี จังหวัดนราธิวาส มีภาวะเตี้ย พบว่าทุกอำเภอมีค่าร้อยละเกินค่ามาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข ในปี 2561 ในทุกอำเภอเช่นเดียวกัน โดยข้อมูลในปี พ.ศ. 2562 อำเภอศรีสาครมีจำนวนเด็กที่มีภาวะเตี้ย ร้อยละ 40.06 จัดว่าสูงที่สุด รองลงมาคืออำเภอบาเจาะร้อยละ 38.13 และอำเภอจะแนะ 36.73 ตามลำดับ

สาเหตุที่เด็กมีภาวะเตี้ยต่ำกว่าเกณฑ์มาก เนื่องจากเด็กขาดสารไอโอดีนและขาดธาตุเหล็ก และมีความเสี่ยงต่อภาวะปัญญาต่ำ แนวทางการแก้ปัญหา 1) ควรเพิ่มเมนูอาหารที่มีตับ เลือด และไข่ 2) การให้น้ำเสริมธาตุเหล็กในเด็กปฐมวัยและเด็กวัยเรียนอย่างต่อเนื่อง 3) แม่ตั้งครรภ์ต้องได้รับยาเสริมธาตุเหล็ก ไอโอดีนอย่างต่อเนื่องครบถ้วนมากยิ่งขึ้น 4) ทางสาธารณสุขส่งเสริมความรู้ให้พ่อแม่ผู้ปกครองด้านอาหารและหลักโภชนาการที่ถูกต้อง 5) จัด/แนะนำให้เด็กทานอาหารเช้า โดยการชี้แจงให้ผู้ปกครองและโรงเรียนเห็นความสำคัญ (สมัชชาชาติครั้งที่ 6, 2557)

4.2 ภาวะผอม (ไม่เกิน 5%)

จากข้อมูลสถานการณ์ในเด็กอายุ 0-5 ปี จังหวัดนราธิวาส ที่มีภาวะผอม พบว่าทุกอำเภอมีค่าร้อยละเกินเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข ทั้งในปี พ.ศ. 2561 และปี พ.ศ. 2562 โดยอำเภอเจาะไอร้องมีภาวะผอมต่อเนื่อง ร้อยละ 14.40 และร้อยละ 15.69 ในปี 2561 และ 2562 ตามลำดับ ซึ่งจัดว่าสูงที่สุดในจังหวัดนราธิวาส

4.3 ภาวะอ้วน (ไม่เกิน 10%)

จากข้อมูลสถานการณ์ในเด็กอายุ 0-5 ปี จังหวัดนราธิวาส ที่มีภาวะอ้วน พบว่าทุกอำเภอมีแนวโน้มของค่าร้อยละเพิ่มขึ้น โดยอำเภอที่มีค่าร้อยละเพิ่มขึ้นและค่าเกินจากค่ามาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุขในปี 2562 พบว่ามีจำนวน 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบาเจาะ (20.29) ศรีสาคร (17.54) จะแนะ (12.22) รือเสาะ (11.45) และระแงะ (11.10) ตามลำดับ ผลกระทบของปัญหาเด็กอ้วน คือ มีความเสี่ยงเป็นผู้ใหญ่อ้วน ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพ ภาวะน้ำหนักเกินและโรคอ้วน เพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง

5. สถานการณ์เด็กวัยเรียน 6-14 ปี สมส่วน (ไม่น้อยกว่า 54%)

สถานการณ์เด็กวัยเรียน 6-14 ปี จังหวัดนราธิวาส ที่มีภาวะสมส่วน จากข้อมูลในปี 2562 พบว่าอำเภอที่มีค่าร้อยละต่ำกว่าค่ามาตรฐานกระทรวงสาธารณสุข สูงที่สุด คืออำเภอจะแนะ ร้อยละ 29.57 และอำเภอศรีสาคร ร้อยละ 32.55

6. สถานการณ์เด็กและสตรี

ยูนิเซฟ (2560) สำรวจสถานการณ์เด็กและสตรี ในปี 2558-2559 โดยข้อมูลจังหวัดนราธิวาส จากการสุ่มตัวอย่างจำนวน 1,309 ครัวเรือน จำแนกเป็นกลุ่มตัวอย่างเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 579 คน ผลการศึกษาพบว่า ความชุกของภาวะโภชนาการเรื้อรัง (เตี้ยแคระแกร็น) ของเด็กต่ำกว่า 5 ปี มีค่าสูงกว่าร้อยละ 29.0 (ค่าเฉลี่ยระดับประเทศ 10.5) ความชุกของภาวะน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 16.2 (เฉลี่ยระดับประเทศ 6.7)

7. สถานการณ์ระดับสติปัญญา (IQ) ค่ากลางมาตรฐานสากล (IQ=100)

กรมสุขภาพจิต (2559) สำรวจสถานการณ์ระดับสติปัญญา (IQ) ของเด็กไทยทั่วประเทศที่กำลังศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในปี 2559 ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับสติปัญญาเฉลี่ย (IQ) เท่ากับ 98.23 ถือว่าเป็นระดับสติปัญญาที่อยู่ในเกณฑ์ปกติ แต่ค่อนข้างต่ำกว่าค่ากลางของมาตรฐานสากล

(IQ=100) และเมื่อแยกตามภาคของประเทศไทย พบว่า ระดับไอคิวของเด็กภาคใต้โดยเฉลี่ยอยู่ในลำดับรองสุดท้ายของประเทศ และหากจำแนกเป็นรายจังหวัด พบว่า เด็กในจังหวัดนราธิวาสมีระดับไอคิว (IQ=92.46) อยู่ในลำดับที่ 6 ของเขตสุขภาพที่ 12 ลำดับที่ 13 ของภาคใต้ และลำดับที่ 70 ของประเทศ สาเหตุสำคัญประการหนึ่งมาจากภาวะโภชนาการและพฤติกรรมกรบริโภค

แนวทางการแก้ปัญหาในกลุ่มจังหวัดที่มีระดับสติปัญญาเฉลี่ยต่ำกว่า 100 จะต้องหาข้อมูลและวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงในพื้นที่พิจารณาดำเนินการเร่งด่วนในปัจจุบันซึ่งที่เป็นปัญหา ควบคุมกับการดำเนินงานลดความเสี่ยงทางกายภาพอื่น ๆ ได้แก่ การดำเนินการตามแนวทางการควบคุมป้องกันโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็ก ควบคุมป้องกันโรคขาดสารไอโอดีน การเฝ้าระวังป้องกันสัมผัสสารตะกั่วในเด็กประถมวัย และเพิ่มการเข้าถึงบริการการส่งเสริมกระตุ้นพัฒนาการเด็ก 0-5 ปี

สรุปสถานการณ์ด้านโภชนาการ จังหวัดนราธิวาส

1. พบหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะโลหิตจางในอำเภอบาเจาะ ยี่งอ จะแนะ และสุโหงโกลก โดยในปี 2562 พบว่า อำเภอ ยี่งอ สูงที่สุด คือ ร้อยละ 36.73

2. อำเภอแว้ง พบเด็กแรกคลอดที่มีน้ำหนักตัวน้อยกว่า 2,500 กรัม ในปี 2562 มีค่าร้อยละ 10.52 จัดว่าสูงที่สุดในจังหวัดนราธิวาส

3. เด็ก 0-2 ปี ที่มีภาวะไม่สมส่วน พบว่าทุกอำเภอในจังหวัดนราธิวาสมีแนวโน้มของค่าร้อยละภาวะไม่สมส่วนลดลงเมื่อเทียบจากปี 2561 ยกเว้นอำเภอสุโหงโกลก โดยข้อมูลในปี 2562 อำเภอที่มีค่าร้อยละต่ำกว่ามาตรฐานมากที่สุด คือ อำเภอศรีสาคร (ร้อยละ 34.14) รองลงมาคืออำเภอบาเจาะ (ร้อยละ 38.65) ตามลำดับ

4. สถานการณ์เด็ก 0-5 ปี มีภาวะเตี้ย พบว่าทุกอำเภอมีค่าร้อยละเกินเกณฑ์มาตรฐาน และมีค่าร้อยละเพิ่มขึ้นจากปี 2561 ในทุกอำเภอเช่นเดียวกัน โดยข้อมูลในปี พ.ศ. 2562 อำเภอศรีสาครมีจำนวนเด็กที่มีภาวะเตี้ยร้อยละ 40.06 จัดว่าสูงที่สุด รองลงมาคืออำเภอบาเจาะร้อยละ 38.13 และอำเภอจะแนะ 36.73 ตามลำดับ

5. สถานการณ์เด็ก 0-5 ปี มีภาวะผอม พบว่าทุกอำเภอมีค่าร้อยละเกินเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข ทั้งในปี พ.ศ. 2561 และปี พ.ศ. 2562 โดยในปี 2562 อำเภอจะแนะมีภาวะผอม ร้อยละ 15.69 ซึ่งจัดว่าสูงที่สุดในจังหวัดนราธิวาส

6. สถานการณ์เด็ก 0-5 ปี มีภาวะอ้วน พบว่าทุกอำเภอมีแนวโน้มของค่าร้อยละเพิ่มขึ้น โดยอำเภอที่มีค่าร้อยละเพิ่มขึ้นและค่าเกณฑ์มาตรฐานในปี 2562 มี 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบาเจาะ (20.29) ศรีสาคร (17.54) จะแนะ (12.22) รือเสาะ (11.45) และระแงะ (11.10) ตามลำดับ

7. สถานการณ์เด็กวัยเรียน 6-14 ปี ที่มีภาวะสมส่วน จากข้อมูลในปี 2562 พบว่า อำเภอที่มีค่าร้อยละต่ำกว่าค่ามาตรฐานกระทรวงสาธารณสุข สูงที่สุด คืออำเภอจะแนะ ร้อยละ 29.57 และอำเภอศรีสาคร ร้อยละ 32.55

8. เด็กในจังหวัดนราธิวาสมีระดับไอคิว (IQ=92.46) (ข้อมูลปี 2559) อยู่ในลำดับที่ 6 ของเขตสุขภาพที่ 12 ลำดับที่ 13 ของภาคใต้ และลำดับที่ 70 ของประเทศ

จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. มีระบบฐานข้อมูลสุขภาพด้านโภชนาการ เพื่อเป็นแนวทางการกำหนดโครงการ กิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา	1. หญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะโลหิตจางในอำเภอบาเจาะ ยิ่งอจะแนะ และสุโขทัย 2. อำเภอเวียง พบเด็กแรกคลอดที่มีน้ำหนักตัวน้อยกว่า 2,500 กรัม ในปี 2562 มีค่าร้อยละ 10.52 จัดว่าสูงที่สุดในจังหวัดนราธิวาส 3. เด็ก 0-2 ปี ที่มีภาวะสมส่วน พบว่าทุกอำเภอในจังหวัดนราธิวาสมีแนวโน้มของค่าร้อยละภาวะไม่สมส่วนลดลงเมื่อเทียบกับปี 2561 4. สถานการณ์เด็ก 0-5 ปี มีภาวะเตี้ย พบว่าทุกอำเภอมีค่าร้อยละเกินเกณฑ์มาตรฐาน และมีค่าร้อยละเพิ่มขึ้นจากปี 2561 ในทุกอำเภอเช่นเดียวกัน 5. สถานการณ์เด็ก 0-5 ปี มีภาวะผอม พบว่าทุกอำเภอมีค่าร้อยละเกินเกณฑ์มาตรฐาน ทั้งในปี พ.ศ. 2561 และปี พ.ศ. 2562 6. สถานการณ์เด็ก 0-5 ปี มีภาวะอ้วน พบว่าทุกอำเภอมีแนวโน้มของค่าร้อยละเพิ่มขึ้น 7. สถานการณ์เด็กวัยเรียน 6-14 ปี ที่มีภาวะสมส่วน จากข้อมูลในปี 2562 พบว่า อำเภอที่มีค่าร้อยละต่ำกว่าค่ามาตรฐานสูงสุดที่สุด คืออำเภอจะแนะ ร้อยละ 29.57 และอำเภอศรีสาคร ร้อยละ 32.55 8. เด็กในจังหวัดนราธิวาสมีระดับไอคิว (IQ=92.46) (ข้อมูลปี 2559) อยู่ในลำดับที่ 6 ของเขตสุขภาพที่ 12 ลำดับที่ 13 ของภาคใต้ และลำดับที่ 70 ของประเทศ 9. ขาดความรู้ด้านโภชนาการที่ถูกต้องและทันสมัยในกลุ่มบุคคลที่สังกัดอยู่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงในระบบครัวของโรงเรียน ศูนย์เด็กเล็ก 10. เครือข่าย ฯ อาสาสมัครสาธารณสุขด้านโภชนาการ ยังขาดการมีส่วนร่วมและการติดตามภาวะโภชนาการในพื้นที่อย่างจริงจัง

โอกาส	อุปสรรค
1. มินโยบายของจังหวัด สำนักงานสาธารณสุของค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ส่งเสริมให้เกิดแผนงาน มาตรการ และกิจกรรมของหน่วยงานที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดชุมชนพึงประสงค์ด้านโภชนาการ 2. มีแผนอาหารและโภชนาการ (เบื้องต้น) ไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น	1. สภาวะเศรษฐกิจครัวเรือน ได้แก่ ราคาขายที่ผันผวน ผลไม้ราคาตกต่ำ ภาวะการว่างงาน 2. สถานการณ์ความไม่ปลอดภัยในพื้นที่

เป้าหมาย

1. เป้าหมายการพัฒนาเชิงรุก

1. ส่งเสริมการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลที่หน่วยงานจัดเก็บเพื่อให้เกิดการต่อยอดนำไปสู่การกำหนดนโยบายและแก้ปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม
2. มีแผนระบบอาหาร/แผนยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงทางอาหาร อาหารปลอดภัยและโภชนาการสมวัย ในระดับจังหวัดและท้องถิ่น (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น)

2. เป้าหมายการพัฒนาเชิงป้องกัน

1. ส่งเสริมให้อาสาสมัคร เครือข่ายด้านสุขภาพเข้าถึงข้อมูลในฐานข้อมูลออนไลน์ และให้ความรู้ในการใช้งานระบบฐานข้อมูลที่ทันสมัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดความเสี่ยงจากการเดินทางภายใต้สถานการณ์ความไม่ปลอดภัยในพื้นที่

3. เป้าหมายการพัฒนาเชิงแก้ไข

1. ลดภาวะหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะโลหิตจาง โดยให้หญิงตั้งครรภ์ได้รับอาหารตามหลักโภชนาการ ยาน้ำเสริมธาตุเหล็ก และไอโอดีนอย่างต่อเนื่องและครบถ้วน
2. เพิ่มเมนูอาหารที่มีดัด เลือด ไข่ ในครัวเรือน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และโรงเรียน และยาน้ำเสริมธาตุเหล็กในเด็กปฐมวัยและเด็กวัยเรียนอย่างต่อเนื่อง
3. เพิ่มความรู้ให้ผู้ปกครองของเด็ก 0-5 ปี ในด้านอาหารและหลักโภชนาการที่ถูกต้อง ติดตามภาวะโภชนาการ และส่งเสริมให้จัดอาหารเข้าที่เป็นไปตามหลักโภชนาการให้กับเด็ก 0-5 ปี
4. เพิ่มมาตรการควบคุมการจำหน่ายอาหารที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ เช่น ขนมกรุบกรอบ น้ำอัดลมและน้ำหวาน
5. สนับสนุนการจัดอาหารกลางวัน อาหารว่าง ขนม และเครื่องดื่มในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียน ให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานโภชนาการ
6. เพิ่มแหล่งอาหารทางการเกษตรที่ปลอดภัยในพื้นที่ โดยเฉพาะ เนื้อสัตว์ ไข่ ผักและผลไม้ และเชื่อมโยงไปยังศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียน
7. พัฒนาศักยภาพคนที่เกี่ยวข้องกับระบบภาวะโภชนาการ ได้แก่ แม่ครัว ผู้ประกอบการ ครู นักเรียน และเยาวชน นักวิชาการ
8. พัฒนาศักยภาพภาคี เครือข่ายด้านสุขภาพในชุมชน โดยเฉพาะ อสม.ให้มีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาโภชนาการ โดยสามารถเป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำ ฝึกระวัง และการจัดการภาวะเสี่ยงด้านโภชนาการ

4. เป้าหมายการพัฒนาเชิงรับ

1. ส่งเสริมปัจจัยการผลิตประเภทปศุสัตว์ พันธุ์พืช ให้กับครัวเรือนที่ยากจนและมีปัญหาด้านโภชนาการ เพื่อให้สามารถเข้าถึงอาหารที่เป็นไปตามหลักโภชนาการอย่างเพียงพอ

กรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของจังหวัดนราธิวาส

ยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารอาหารจังหวัดนราธิวาส

วิสัยทัศน์

จังหวัดนราธิวาสมีความมั่นคงทางอาหาร บริโภคปลอดภัยได้คุณค่าทางโภชนาการ นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี

วัตถุประสงค์

1. จังหวัดนราธิวาสเป็นแหล่งอาหารให้กับภูมิภาคอาเซียน นำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ
2. จังหวัดนราธิวาสสามารถพึ่งตนเองในด้านการมีแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน
3. อาหารที่ผลิตและมีการบริโภคในจังหวัดนราธิวาส เป็นอาหารที่มีคุณภาพ มาตรฐานและมีความปลอดภัย
4. ประชากรของจังหวัดนราธิวาสทุกช่วงวัย รู้ เข้าใจ และได้รับอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการที่เหมาะสมกับวัย
5. มีการอนุรักษ์ พัฒนาต่อยอดวัฒนธรรมอาหารพื้นบ้านและสมุนไพรและขยายผลทางด้านเศรษฐกิจ
6. ประชากรของจังหวัดนราธิวาสมีอธิปไตยและสิทธิชุมชนในการปกป้อง อนุรักษ์ และพัฒนาฐานทรัพยากรทางอาหาร
7. ประชากรจังหวัดนราธิวาสทุกชนชั้น ได้รับการกระจายอาหารที่เป็นธรรม

หลักคิดในการทำยุทธศาสตร์

1. วางสมดุลระหว่างแนวคิดและองค์ประกอบต่อไปนี้
 - 1) เศรษฐกิจพอเพียง กับ เศรษฐกิจเชิงพาณิชย์
 - 2) ชุมชน และทุนขนาดใหญ่
 - 3) บูรณาการความมั่นคงทางอาหาร ร่วมกับอาหารปลอดภัย และโภชนาการสมัย
2. วางยุทธศาสตร์อาหารใน 3 ระดับ คือ
 - 1) ระดับครัวเรือน
 - 2) ระดับชุมชน
 - 3) ระดับจังหวัด

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านความมั่นคงทางอาหารระดับจังหวัด

ยุทธศาสตร์/วิธีการ	โครงการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
1. คุ่มครองพื้นที่ต้นน้ำ ระบบนิเวศ และการบริหารจัดการน้ำ เพื่อความมั่นคงทางอาหาร	1. การอนุรักษ์ รักษา ฝักระวังทรัพยากรป่าต้นน้ำ ป่าพรุ และระบบนิเวศชายฝั่ง 2. การส่งเสริมการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ในพื้นที่ชายฝั่ง 3. การอนุรักษ์ป่าชายเลน ป่าพรุโต๊ะแดงและป่าฮาลาบาลา เทือกเขาบูโด-สุไหงปาดี 4. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ ป้องกันการบุกรุกทำลายป่า 5. การปลูกป่าชายเลน และป่าอื่น ๆ 6. อนุรักษ์แหล่งน้ำสายหลัก 4 สาย ได้แก่ แม่น้ำสายบุรี แม่น้ำสุไหง-โกลก แม่น้ำบางนรา และแม่น้ำตากใบ ทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ เพื่อให้มีเพียงพอใช้ต่อการอุปโภค บริโภคและการเกษตรกรรม 6. การบริหารจัดการระบบชลประทานและการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร อีกทั้งแก้ปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งที่ประสบในพื้นที่เกษตรกรรม	สนง กษ สนง.พัฒนาที่ดิน สนง.ท้องถิ่นจังหวัด สนง.ประมงจังหวัด ภาคประชาชน สนง กษ สถาบันวิชาการ ฯลฯ
2. การเกษตรบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลากหลาย และเพียงพอ - สร้างกติกาหรือธรรมนูญ ว่าด้วยการอนุรักษ์ฟื้นฟูฐานอาหารครอบครัวและชุมชน รวมถึงการพัฒนารูปแบบที่มีความสมดุลระหว่างการผลิต พืชอาหารและพืชพลังงาน - เพิ่มพื้นที่ผลิตอาหารให้หลากหลายและเพียงพอ เช่น อาหารทางทะเล เกษตรผสมผสาน	1. การส่งเสริมการปลูกสัตว์ในระดับครัวเรือน 2. การส่งเสริมให้ชุมชนปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ ผักยกแคร่ ทำสวนผักในเมือง เพื่อเพิ่มการเข้าถึงอาหาร 3. ส่งเสริมการทำเกษตรในโรงเรียน เช่น การปลูกผัก นาข้าว การเลี้ยงไก่ไข่ เลี้ยงปลา ฯลฯ 4. ส่งเสริมการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระบบอาหารของครัวเรือนและชุมชน 5. การส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสานในสวนยางพารารายย่อย 6. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนจัดทำโครงการหนึ่งไร่หนึ่งแสน 7. ส่งเสริมการปลูกพืชอัตลักษณ์ท้องถิ่น/สินค้าเกษตรของจังหวัด เช่น ลองกอง ปลาทุเลาเค็ม ข้าวเกรียบปลา ข้าวหอมกระดังงา 8. การสนับสนุนหน่วยงานองค์กรปกครองท้องถิ่น นำร่อง ในการทำข้อบัญญัติท้องถิ่นเรื่องการกำหนดโซนนิ่งการทำพื้นที่ทำการเกษตร ประมง	สนง กษ สนง.พัฒนาที่ดิน สนง.ท้องถิ่นจังหวัด สนง.ประมงจังหวัด ภาคประชาชน สนง กษ กยท. สถาบันวิชาการ ฯลฯ

ยุทธศาสตร์/วิธีการ	โครงการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	เพาะเลี้ยง ประมงชายฝั่ง 9. การสนับสนุนชุมชนนาร่อง ในการทำข้อตกลง กฎกติกาในการปกป้องพื้นที่ผลิตอาหาร (เกษตร คุ่มครองพื้นที่การเกษตรบนคาบสมุทรสทิงพระ และพื้นที่โซนตาลโตนดเพื่ออนุรักษ์พื้นที่ปลูกตาล และเพิ่มจำนวนต้นตาลโตนดให้มากขึ้น) 10.เพิ่มพื้นที่และครัวเรือน ที่ทำการเกษตรโดยใช้ ดันแบบจากฟาร์มตัวอย่างในพื้นที่ของจังหวัด	
3. การถ่ายทอดภูมิปัญญา และ การสืบสานวิถีมลายู - พันธุ์ข้าวพื้นเมือง - พืช GI ไม้ผลประจำถิ่น - การท่องเที่ยวผสมผสานระหว่าง วิถีชีวิตแบบมลายู วัฒนธรรมอาหาร การเกษตร ระบบนิเวศ	1.การอนุรักษ์ รักษา พื้นที่ทำนาเดิม จัดทำ โครงการเพิ่มพื้นที่ทำนาใหม่ และส่งเสริมการปลูก ข้าวให้เพียงพอในการบริโภค 2.อนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง ส่งเสริมการจัดเก็บ พันธุ์ข้าว ธนาकरพันธุ์ข้าว ปศุสัตว์ 3.การปรับปรุงข้าวพันธุ์ข้าวพื้นเมือง พันธุ์สัตว์เพื่อ เพิ่มผลผลิต 4.การฟื้นฟูวัฒนธรรมอาหาร ด้านภูมิปัญญาแบบ วิถีมลายู อาหารพื้นบ้าน และอาหารและสมุนไพร 5. การส่งเสริมการบริโภคโดยใช้เมนูอาหาร พื้นบ้าน เมนูสุขภาพ ผักสมุนไพรเพื่อสุขภาพ เพื่อการส่งเสริมป้องกันโรค 6.บูรณาการเรื่องอาหารพื้นบ้าน สมุนไพร เชื่อมโยงการท่องเที่ยว เชิงเกษตร วัฒนธรรม อาหาร 7.การจัดทำระบบข้อมูล สารสนเทศด้าน การเกษตร ปศุสัตว์ ประมง ตลาด ฯลฯ 8.ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหาร การ ท่องเที่ยวเชิงเกษตร/นิเวศน์ และอื่น ๆ จากอัต ลักษณ์ท้องถิ่นในด้านวัฒนธรรมอาหารพื้นบ้าน อาหารเป็นยา และภูมิปัญญาวิถีชีวิตดั้งเดิม วิถี “มลายู” 9. ส่งเสริมให้มีการจัดทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน 10.ฟื้นฟูและสนับสนุนการปลูกพืชท้องถิ่น พืช GI (สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์) เช่น ลองกองต้นหยงมัส ทุเรียนสายพันธุ์พื้นบ้าน ข้าวพันธุ์ข้าวหอม กระดังงา	สนง กษ สนง.พัฒนาที่ดิน สนง.ท้องถิ่นจังหวัด สนง.ประมงจังหวัด ภาคประชาชน สนง กษ กยท. สนง.พัฒนาชุมชน สถาบันวิชาการ ฯลฯ

ยุทธศาสตร์/วิธีการ	โครงการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
4. ยกระดับเพิ่มมูลค่าอาหารไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ - ส่งเสริมสนับสนุนให้มีวิสาหกิจชุมชนเพื่อการแปรรูปอาหารของชุมชน ฐานทรัพยากรทางอาหาร - ส่งเสริมให้มีการจัดทำแผนการตลาดและช่องทางการจัดจำหน่ายอาหารพื้นบ้าน สมุนไพรพื้นบ้าน - ส่งเสริมการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม มาใช้ในการยกระดับการแปรรูปอาหาร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ - จัดระบบการสื่อสารสาธารณะทั้งภายในและภายนอก เพื่อรณรงค์ขยายผลความมั่นคงทางอาหาร จัดทำสื่อและประชาสัมพันธ์	1. จัดทำตลาดกระจายผลผลิตเกษตรกรหรือการเชื่อมโยงผลผลิตไปยังโรงพยาบาล โรงเรียน และหน่วยงานอื่น ๆ 2. การพัฒนารูปแบบ matching model /partnership 3. ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในการจัดหาวัตถุดิบการจัดทำอาหารปลาเพื่อลดต้นทุน/เพื่อลดค่าใช้จ่ายการซื้ออาหารจากบริษัท 4. เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรของจังหวัดโดยเน้นการทำบรรจุภัณฑ์และการทำตลาด ในผลไม้และผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น ลองกอง ปลูกเลาเค็ม ข้าวเกรียบปลา ข้าวหอมกระดังงา ทุเรียน โดยการทำแบรนด์จังหวัดเพิ่มมูลค่าในระดับพรีเมียม 5. สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจจากฐานการเกษตรเพื่อสร้างอาชีพเสริมแก่เศรษฐกิจฐานราก 6. สร้างตลาดหลากหลายรูปแบบ ทั้งตลาดออนไลน์ และมหกรรมสินค้าเพื่อสนับสนุนการตลาดให้กับสินค้าเกษตรกรรม 7. เพิ่มพื้นที่มะพร้าว เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์มะพร้าวและการส่งออก 8. ขยายผลการทำปศุสัตว์ไปสู่เชิงการค้า/พาณิชย์ และการแปรรูปอาหารฮาลาล 9. จัดตั้งตลาดกลางจำหน่ายสินค้าปศุสัตว์แบบพรีเมียม เน้นผลิตภัณฑ์ที่ปลอดภัย และฮาลาล 10. เพิ่มมูลค่าอาหารไปสู่ความมั่นคงเกษตรอาหารฮาลาล	สนง กษ สนง.พัฒนาที่ดิน สนง.ท้องถิ่นจังหวัด สนง.ประมงจังหวัด ภาคประชาชน สนง กษ กยท. สนง.พัฒนาชุมชน สถาบันวิชาการ ฯลฯ
5. ชุมชนพึ่งตนเองด้านอาหารทั้งระดับชุมชนและครัวเรือน	1. การสนับสนุนให้ท้องถิ่น/ชุมชนมีธนาคารพันธุ์ข้าวพื้นเมือง ธนาคารเมล็ดพันธุ์ ธนาคารปู และปลา 2. พัฒนาศักยภาพเกษตรกรให้มีความรู้ด้านเทคโนโลยี การตลาด การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การบริหารจัดการที่ดี 2. การยกระดับพัฒนาเครือข่าย กลุ่มชุมชนวิสาหกิจชุมชนและผู้ประกอบการรุ่นใหม่ 3. การพัฒนาองค์ความรู้ชุมชน ด้านนวัตกรรมการผลิตและการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต	สนง กษ สนง.พัฒนาที่ดิน สนง.ท้องถิ่นจังหวัด สนง.ประมงจังหวัด ภาคประชาชน สนง กษ กยท. สนง.พัฒนาชุมชน สถาบันวิชาการ ฯลฯ

ยุทธศาสตร์/วิธีการ	โครงการ	หน่วยงานรับผิดชอบ
	4.พัฒนาศักยภาพชุมชนให้เกิดการรวมกลุ่ม เพื่อการผลิต แปรรูป และการตลาด (สร้างช่องทางการตลาดที่เข้าถึงง่ายและรวดเร็ว เป็นช่องทางเลือกในการเข้าถึงผู้บริโภค) 5.สนับสนุนธุรกิจขนาดเล็ก กลาง และย่อมวิสาหกิจชุมชนให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพ 6.สร้างระบบ กลไกสนับสนุนปัจจัยการผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพและราคาเป็นธรรม 7. ยกระดับสหกรณ์โคนอมืออนารหรือกลุ่มอื่น ๆ ที่มีศักยภาพ เป็นศูนย์การเรียนรู้ (Excellence Center) ถ่ายทอดความรู้ด้านปศุสัตว์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	
6. จัดระบบเพื่อรองรับความมั่นคงด้านอาหารในภาวะวิกฤต - พัฒนาแนวทางและกลไกในการบริหารจัดการความมั่นคงด้านอาหารในภาวะวิกฤติ เช่น ภาวะอุทกภัย - วางแผนป้องกันการขาดแคลนวัตถุดิบอาหารและอาหารสัตว์ที่ต้องพึ่งพาการนำเข้าสูงอย่างเหมาะสม	1. โครงการพัฒนาชุมชนในการจัดการระบบอาหารในภาวะภัยพิบัติ/โรคระบาด 2. การสนับสนุนชมรม กลุ่ม เครือข่ายต่างๆ ในชุมชนเพื่อการจัดการอาหาร เช่น กลุ่มเกษตรกรปลอดสารพิษ.เกษตรอินทรีย์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเครื่องแกง กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ฯลฯในภาวะวิกฤติ	สนง กษ สนง.พัฒนาที่ดิน สนง.ท้องถิ่นจังหวัด สนง.ประมงจังหวัด ภาคประชาชน สนง กษ กยท. สนง.พัฒนาชุมชน สถาบันวิชาการ ฯลฯ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านอาหารปลอดภัย

ยุทธศาสตร์ วิธีการสำคัญ	โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
1. ผลักดันมาตรฐาน GAP, PGS, GI หรือมาตรฐานอื่น ๆ และมีความเหมาะสมให้เป็นภาคบังคับทางกฎหมาย และเป็นข้อตกลงของชุมชนโดยเน้นระบบตลาดภายในจังหวัด ตลาดในห้างสรรพสินค้า และตลาดส่งออก	1. ส่งเสริมให้แปลงผลิตพืชผักและผลไม้ปลอดภัยได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP และ PGS 2. ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรและยกระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่กระบวนการผลิต รวบรวมและบรรจุ/จำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารปลอดภัยให้ได้มาตรฐาน 3. จัดทำระบบและกลไกให้มีการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องมาตรฐาน GAP, PGS และ GI หรือมาตรฐานอื่นที่เป็นที่ยอมรับ 4. ออกกฎหรือบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงาน หรือการใช้มาตรการทางสังคม เช่น กติกาหรือข้อตกลงของชุมชนในการประสานการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น การสื่อสารรณรงค์ และการวางคณะทำงานด้านการสื่อสารความปลอดภัยด้านอาหาร 5. ส่งเสริมและสนับสนุนระบบตลาดให้จำหน่ายสินค้าอาหารที่ได้มาตรฐานและมีความปลอดภัยเป็นที่เชื่อถือได้ 6. พัฒนามาตรฐานอาหารระดับชุมชนทั้งเชิงคุณภาพและเชิงความปลอดภัย 7. สร้างต้นแบบสำหรับการผลิตที่ได้มาตรฐานในระดับต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนและถ่ายทอดการปฏิบัติระหว่างผู้ประกอบการ ผู้ผลิตและผู้บริโภค 8. เพิ่มแหล่งผลิตวัตถุดิบอาหารปลอดภัยประเภทเนื้อสัตว์ในพื้นที่ ได้แก่ เนื้อสัตว์ ไข่ไก่ ปลา ตามมาตรฐาน ฯ	1. สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรที่ 8 2. สำนักงานเกษตรจังหวัด 3. สำนักงานพัฒนาชุมชน 4. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา 5. สถาบันวิชาการ 6. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน
2. ขับเคลื่อนการจัดการระบบความปลอดภัยด้านอาหาร และคุ้มครองผู้บริโภคทั้งในระดับจังหวัดและท้องถิ่น ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมจาก	1. พัฒนากลไกเพื่อการจัดการความปลอดภัยด้านอาหารให้กับผู้บริโภคในระดับท้องถิ่นผ่านการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคท้องถิ่น ภาคประชาชน 2. การขับเคลื่อนมาตรฐาน แนวทาง และ	1) คณะกรรมการอาหารปลอดภัยจังหวัดสงขลา 2) สำนักงานท้องถิ่นจังหวัด 3) คณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจังหวัด

ยุทธศาสตร์ วิธีการสำคัญ	โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
ทุกภาคส่วน	การดำเนินการเพื่อให้เกิดการผลิตและการจำหน่ายอาหารที่ปลอดภัย ทั้งระดับจังหวัด และระดับตำบลตลอดจนให้มีการกำกับติดตามและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบข้ามองค์กร และเป็นประโยชน์ต่อประชาชน คณะกรรมการอาหารปลอดภัยจังหวัด สงขลาที่มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน 3. บริหารจัดการข้อมูลการติดตามเฝ้าระวังอาหารปลอดภัย (information Center) ระดับจังหวัดให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลสู่ท้องถิ่นและผู้บริโภค เพื่อการวางแผนติดตามประเมินผลการดำเนินงานอาหารปลอดภัยในพื้นที่จังหวัดสงขลา 4. สร้างการมีส่วนร่วมจากห้างสรรพสินค้า และผู้ประกอบการในการจัดกิจกรรมส่งเสริมเรื่องอาหารปลอดภัย 5. สื่อสารและประชาสัมพันธ์ สร้างแรงจูงใจในการประกอบธุรกิจอาหารปลอดภัยและอาหารเพื่อสุขภาพ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด 6. สนับสนุนให้ศูนย์พิทักษ์สิทธิและคุ้มครองผู้บริโภคในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับเครือข่ายผู้บริโภคในชุมชน ปฏิบัติภารกิจติดตามเฝ้าระวังอาหารและผลิตภัณฑ์สุขภาพ โดยทำงานร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด คณะอนุกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจังหวัด และศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ 7. กำหนดเรื่องสุขภาพอาหารเป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนา ในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น การออกใบอนุญาตให้แก่ร้านอาหารและแผงลอยเพื่อบังคับใช้ 8. เพิ่มจำนวนโรงพยาบาลให้ได้รับการรับรองมาตรฐานอาหารปลอดภัยร้อยละ 100	สงขลา 4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ วิธีการสำคัญ	โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
3. ขยายผลพื้นที่ต้นแบบการผลิตที่ได้มาตรฐานในระดับต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนและถ่ายทอดการปฏิบัติระหว่างผู้ประกอบการเกษตรกรผู้ผลิต และผู้บริโภค	1. สนับสนุนกลุ่ม เครือข่าย การผลิตที่ได้มาตรฐานในกลุ่มอาหารข้าว พืชผัก อาหารทะเล และปศุสัตว์ ทั้งในระดับชุมชน ฟาร์ม และโรงงาน โดยใช้ต้นแบบผู้ผลิตการเกษตรที่ได้มาตรฐาน 2. ให้ความรู้และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบเพื่อการเข้าถึงของผู้ผลิตภาคการเกษตรในทุกพื้นที่เรื่องความปลอดภัยด้านอาหารและมาตรฐานการผลิต 3. ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการสร้างตราสินค้าอาหารปลอดภัยของตนเองโดยผ่านการตรวจรับรองจากหน่วยงานที่เชื่อถือได้	1. สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรที่ 8 2. สำนักงานเกษตรจังหวัด 3. สำนักงานพัฒนาชุมชน 4. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา 5. สถาบันวิชาการ 6. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน
4. ผลักดันให้เกิดตลาดและร้านอาหารปลอดภัยและโภชนาการเพื่อสุขภาพ	1. เพิ่มจำนวนตลาดให้ได้มาตรฐานด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม และการคุ้มครองผู้บริโภค 2. พัฒนารูปแบบตลาดอาหารปลอดภัยในชุมชน โรงพยาบาล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียน 3. พัฒนาห้างสรรพสินค้าจำหน่ายอาหารปลอดภัยร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่น 4. พัฒนาร้านอาหารมาตรฐาน / ศูนย์อาหารมาตรฐานในห้างสรรพสินค้าที่ปลอดภัยเพื่อสุขภาพ ให้เป็นตัวอย่างนำร่องร้านอาหารปลอดภัยและโภชนาการเพื่อสุขภาพ โดยนำร่องอำเภอละไม่น้อยกว่า 10 แห่ง (โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานร้านอาหารของอนุกรรมการอาหารแห่งชาติ) 5. พัฒนาธุรกิจอาหารสำหรับผู้สูงอายุและผู้ป่วยเรื้อรังโดยเฉพาะโรคไต และเบาหวาน 6. ส่งเสริมและสนับสนุนระบบตลาดรูปแบบใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น ตลาดออนไลน์ ในการจำหน่ายสินค้าอาหารที่ได้มาตรฐานและมีความปลอดภัย เป็นที่เชื่อถือได้ 7. วางระบบ กลไกการเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์ที่มีการจำหน่ายในท้องตลาด ผลิตภัณฑ์อาหารที่พบว่าไม่ผ่านมาตรฐาน ได้แก่	1.สำนักงานเกษตรจังหวัด 2.สำนักงานท้องถิ่นจังหวัด 3.ชมรมผู้ประกอบการร้านอาหาร

ยุทธศาสตร์ วิธีการสำคัญ	โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
	กาแฟ ที่มีส่วนผสมของยาซิลเดนาฟิล (sildenafil) และสีเกินมาตรฐานในน้ำบูดู	
5.สร้างความรู้และกระแสให้ผู้บริโภคตระหนักถึงความสำคัญของอาหารปลอดภัยและโภชนาการที่เหมาะสมโดยการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง	1. จัดให้มีการรณรงค์ ให้ความรู้ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น สื่อวิทยุ เคเบิลทีวี สิ่งพิมพ์ social media และรณรงค์ในเทศกาลอาหารประจำปีของจังหวัด เช่น เทศกาลกินเจ เทศกาลอาหารสองทะเล เป็นต้น 2. สร้างการมีส่วนร่วมจากห้างสรรพสินค้า และผู้ประกอบการในการจัดกิจกรรม 3. ผลักดันให้กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมอาหารปลอดภัยในศูนย์เด็กเล็ก โรงเรียน และมหาวิทยาลัย 4. ส่งเสริมการท่องเที่ยวอาหารปลอดภัยและอาหารเพื่อสุขภาพ 5. สื่อสาร ประชาสัมพันธ์ สร้างแรงจูงใจในการประกอบธุรกิจอาหารปลอดภัยและอาหารเพื่อสุขภาพเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด 6. พัฒนาศักยภาพคนที่เกี่ยวข้องกับระบบการผลิต ดำเนินการ ติดตามและเฝ้าระวังด้านอาหารปลอดภัย	

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านโภชนาการสมัย

ยุทธศาสตร์ วิธีการสำคัญ	โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
1. ผลักดันให้เกิดขับเคลื่อนเรื่องโภชนาการสมัยเข้าสู่แผนจังหวัด ท้องถิ่นและชุมชน โดยใช้ข้อมูลสถานการณ์ด้านโภชนาการและสุขภาพในระดับท้องถิ่นจากระบบข้อมูลจังหวัด	1. จังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบรรจุเรื่องการส่งเสริมโภชนาการของคนทุกกลุ่มวัยในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนา 3 ปี แผนประจำปี โดยการสนับสนุนส่วนหนึ่งของกองทุนหลักประกันสุขภาพชุมชน เน้นเฉพาะพื้นที่มีอันดับความรุนแรงของปัญหา 2. องค์กรท้องถิ่นจัดทำประชาคมหมู่บ้าน โดยให้มีเรื่องการส่งเสริมโภชนาการเน้นหญิงตั้งครรภ์และเด็กวัย 0-5 ปี 3. ส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทจัดทำโครงการกิจกรรม ในการแก้ไขปัญหาเฉพาะกลุ่มหญิงตั้งครรภ์ เด็ก 0-5 ปี 4. ส่งเสริมให้มีแผนความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือน ชุมชน เพื่อให้ครัวเรือนเข้าถึงอาหารประเภทเนื้อสัตว์ ไข่ ถั่ว 5. ส่งเสริมการใช้ข้อมูลจากฐานข้อมูลที่หน่วยงานจัดเก็บเพื่อให้เกิดการต่อยอดนำไปสู่การกำหนดนโยบายและแก้ปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม	1.สำนักงานท้องถิ่นจังหวัด นราธิวาส 2.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3.สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 12 สงขลา 4.สำนักงานป้องกันและควบคุมโรคที่ 12 สงขลา
2. สร้างระบบ กลไกโภชนาการ	1. สร้างระบบ กลไกเพื่อติดตาม เฝ้าระวังภาวะหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะโลหิตจาง โดยให้หญิงตั้งครรภ์ได้รับอาหารตามหลักโภชนาการ ยาน้ำเสริมธาตุเหล็ก และไอโอดีนอย่างต่อเนื่องและครบถ้วน 2. สร้างกฎ กติกา มาตรการควบคุมการจำหน่ายอาหารที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพ เช่น ขนมกรุบกรอบ น้ำอัดลมและ น้ำหวาน 3. สร้างระบบและกลไกการบริหารจัดการ การติดตามและเฝ้าระวัง การจัดอาหารกลางวัน อาหารว่าง ขนม และเครื่องดื่มในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียน ให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานโภชนาการ	

ยุทธศาสตร์ วิธีการสำคัญ	โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
3.พัฒนารูปแบบการใช้ นวัตกรรมด้านอาหารและ โภชนาการให้เหมาะสมกับ บริบทในพื้นที่	1. เพิ่ม/ออกแบบเมนูอาหารที่มีดื่บ เลือด ไข ในครัวเรือน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ โรงเรียน และย้าน้ำเสริมธาตุเหล็กในเด็ก ปฐมวัยและเด็กวัยเรียนอย่างต่อเนื่อง 2. พัฒนารูปแบบการมีครัวรวมสำหรับศูนย์ เด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3. ให้มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบด้าน โภชนาการ (อาหารปลอดภัยและความ มั่นคงทางอาหาร) อย่างน้อยท้องถิ่นละ 1 แห่ง 4. ให้มีโรงเรียนต้นแบบด้านโภชนาการ (อาหารปลอดภัยและความมั่นคงทางอาหาร) อย่าง น้อยท้องถิ่นละ 1 แห่ง 5. เพิ่มแหล่งอาหารทางการเกษตรที่ ปลอดภัยในพื้นที่ โดยเฉพาะ เนื้อสัตว์ ไข่ ผัก และผลไม้ และเชื่อมโยงไปยังศูนย์พัฒนาเด็ก เล็กและโรงเรียน 6. ส่งเสริมปัจจัยการผลิตประเภตปศุสัตว์ พันธุ์พืช ให้กับครัวเรือนที่ยากจนและมี ปัญหาด้านโภชนาการเพื่อให้สามารถเข้าถึง อาหารที่เป็นไปตามหลักโภชนาการอย่าง เพียงพอ	1.สำนักงานท้องถิ่นจังหวัด สงขลา 2.องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น 3.สำนักงานพื้นที่การศึกษา 4.วิทยาลัยพยาบาลบรมราช ชนนีสงขลา 5.สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดสงขลา
4. ผลักดันความรู้และความเท่า ทันเรื่องอาหารและโภชนาการ ในหญิงตั้งครรภ์และผู้ดูแลเด็ก 0-2 ปี และ 3-5 ปี	1. ส่งเสริมการผลิตสื่อวีดิทัศน์ สื่อออนไลน์ และการประชาสัมพันธ์ เพื่อการรณรงค์ให้ แม่ทำอาหารให้ลูก และการรับประทาน อาหารร่วมกันในครอบครัว เพื่อให้เด็กได้รับ การโภชนาการที่ดีและเพิ่มความสัมพันธ์ใน ครอบครัว 2. การจัดนิทรรศการส่งเสริมเรื่องอาหาร และโภชนาการในโรงเรียนและโรงพยาบาล 3. พัฒนาศักยภาพคนที่เกี่ยวข้องกับระบบ ภาวะโภชนาการ ได้แก่ แม่ครัว ผู้ประกอบการ ครู นักเรียน และเยาวชน นักวิชาการ 4. เพิ่มความรู้ให้ผู้ปกครองของเด็ก 0-5 ปี ในด้านอาหารและหลักโภชนาการที่ถูกต้อง ติดตามภาวะโภชนาการ และส่งเสริมให้จัด	

ยุทธศาสตร์ วิธีการสำคัญ	โครงการ	ผู้รับผิดชอบ
	อาหารเข้าที่เป็นไปตามหลักโภชนาการให้กับเด็ก 0-5 ปี	
5. สร้างและยกระดับบุคลากรรวมถึงอาสาสมัครต่างๆให้ทำงานด้านความมั่นคงทางอาหาร อาหารปลอดภัย และ โภชนาการสมวัย	1. พัฒนาศักยภาพบุคลากรในท้องถิ่นเรื่องการทำงานด้านความมั่นคงทางอาหาร อาหารปลอดภัย และ โภชนาการสมวัย 2. ส่งเสริมบทบาทของผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน เกษตรกรดีเด่นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นต้น ในการทำงานด้านความมั่นคงทางอาหาร อาหารปลอดภัย และ โภชนาการสมวัย 3. ส่งเสริมให้อาสาสมัคร เครือข่ายด้านสุขภาพเข้าถึงข้อมูลในฐานข้อมูลออนไลน์ และให้ความรู้ในการใช้งานระบบฐานข้อมูลที่ทันสมัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดความเสี่ยงจากการเดินทางภายใต้สถานการณ์ความไม่ปลอดภัยในพื้นที่ 4. พัฒนาศักยภาพภาคี เครือข่ายด้านสุขภาพในชุมชน โดยเฉพาะ อสม.ให้มีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาโภชนาการ โดยสามารถเป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำ เฝ้าระวัง และการจัดการภาวะเสี่ยงด้านโภชนาการ	1.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2.นักโภชนาการโรงพยาบาลรัฐและเอกชน

ภาคผนวก

1. สถานการณ์หญิงตั้งครรภ์

1.1 ภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ ในปี 2563 จังหวัดนราธิวาส พบภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์โดยรวมร้อยละ 15.19 โดยแบ่งตามอำเภอ ดังแสดงในตารางที่ 1

อำเภอ	หญิงไทย ที่มารับบริการฝากครรภ์	หญิงไทย ที่มารับบริการฝากครรภ์ในปีงบประมาณ ได้รับการตรวจ HCT และผลอยู่ระหว่าง 1-32 (มีภาวะโลหิตจางขณะตั้งครรภ์)	ร้อยละ
เมืองนราธิวาส	320	42	13.13
ตากใบ	394	39	9.9
บาเจาะ	280	54	19.29
ยี่งอ	330	127	38.48
ร่อนแยะ	517	82	15.86
รือเสาะ	414	28	6.76
ศรีสาคร	161	21	13.04
แว้ง	201	32	15.92
สุคีริน	128	16	12.5
สุโหงโกลก	585	81	13.85
สุโหงปาดี	138	14	10.14
จะแนะ	159	36	22.64
เจาะไอร้อง	302	25	8.28
รวม	3,929	597	15.19

ตารางที่ 1 : ภาวะโลหิตจางในหญิงตั้งครรภ์ ปี 2563 โดยแบ่งตามอำเภอในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส
ที่มา :สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส

2. สถานการณ์กลุ่มวัยเด็ก 0-5 ปี

2.1 ข้อมูลน้ำหนักแรกเกิดของทารก ย้อนหลังตั้งแต่ปี 2560 – 2562 พบว่าทารกแรกเกิดมีน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม อยู่ที่ร้อยละ 7.91, 7.74 และ 8.01 ตามลำดับ (สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ทารกแรกเกิดมีน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม < ร้อยละ 7) โดยสาเหตุหลักอาจเนื่องจาก การคลอดก่อนกำหนด การเจริญเติบโตช้าในครรภ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของหญิงตั้งครรภ์ และ ภาวะทุพโภชนาการของมารดาขณะตั้งครรภ์ ดังแสดงผลในตารางที่ 2

ปี 2560			ปี 2561			ปี 2562		
จำนวนที่ชั่ง น.น. (ราย)	น.น. <2,500 กรัม (ราย)	ร้อยละ	จำนวนที่ ชั่ง น.น. (ราย)	น.น. <2,500 กรัม (ราย)	ร้อยละ	จำนวนที่ ชั่ง น.น. (ราย)	น.น. <2,500 กรัม (ราย)	ร้อยละ
7,965	630	7.91	7,925	613	7.74	6,954	557	8.01

ตารางที่ 2 ทารกแรกเกิดมีน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ในปี 2560-2562

ที่มา: รายงาน HDC กระทรวงสาธารณสุข , ณ วันที่ 4 ตุลาคม 2562

2.2 ข้อมูลสำรวจทารกแรกเกิด – 6 เดือน กินนมแม่อย่างเดียว นาน 6 เดือน นมแม่เป็นอาหารธรรมชาติที่มีคุณค่าอุดมไปด้วยสารอาหารที่ครบถ้วนเหมาะสมกับความต้องการของทารก สามารถย่อยและดูดซึมได้ง่าย ปลอดภัย มีภูมิคุ้มกันต่อการติดเชื้อของระบบทางเดินอาหารและระบบทางเดินหายใจ ทำให้ทารกมีสุขภาพที่แข็งแรง สมบูรณ์ โดยข้อมูลของทารกแรกเกิด – 6 เดือน กินนมแม่อย่างเดียว

ในปี 2563 จังหวัดนราธิวาส พบทารกแรกเกิด – 6 เดือน กินนมแม่อย่างเดียวโดยรวมร้อยละ 52.37 โดยแบ่งตามอำเภอ ดังแสดงในตารางที่ 3

อำเภอ	จำนวนเด็กอายุครบ 6 เดือน	จำนวนเด็กอายุครบ 6 เดือน ที่แม่หรือผู้เลี้ยงดูได้ถูกสอบถาม	ร้อยละสอบถาม	จำนวนที่เด็กอายุครบ 6 เดือน ที่กินนมแม่อย่างเดียว	ร้อยละกินนมแม่อย่างเดียว
เมืองนราธิวาส	837	677	80.88	305	45.05
ตากใบ	767	718	93.61	247	34.40
บาเจาะ	503	416	82.70	242	58.17
ยี่งอ	423	360	85.11	253	70.28
ระแงะ	736	690	93.75	611	88.55
รือเสาะ	694	609	87.75	154	25.29
ศรีสาคร	412	311	75.49	212	68.17
แว้ง	414	346	83.57	215	62.14
สุคิริน	223	209	93.72	26	12.44
สุโหงโก-ลก	358	315	87.99	209	66.35
สุโหงปาดี	317	304	95.90	97	31.91
จะแนะ	251	204	81.27	115	56.37
เจาะไอร้อง	356	321	90.17	184	57.32
รวม	6,291	5,480	87.11	2870	52.37

ตารางที่ 3 ทารกแรกเกิด – 6 เดือน กินนมแม่อย่างเดียว โดยแบ่งตามอำเภอในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส
ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส

2.3 ข้อมูลการเฝ้าระวังภาวะโลหิตจางในเด็ก 6 เดือน -12 เดือน และนักเรียนประถมศึกษา/มัธยมศึกษาในโรงเรียนพระราชดำริ ปี 2562 จากการดำเนินงานเฝ้าระวังภาวะโลหิตจางในเด็กอายุ 6 เดือน – 5 ปี ของจังหวัดนราธิวาส ตั้งแต่ปี 2561-2562 โดยได้ดำเนินการส่งเสริมดังนี้

1. ให้ทาง CUP สนับสนุนยาน้ำเสริมธาตุเหล็กให้กับสถานบริการสาธารณสุขในเขตรับผิดชอบ เพื่อกระจายให้กับกลุ่มเป้าหมายในชุมชน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป
 2. เน้นย้ำให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ให้บริการ บันทึกข้อมูลการจ่ายยาน้ำเสริมธาตุเหล็กควบคู่กับการให้บริการวัคซีน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน
- โดยผลจากการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง พบว่า

- การจ่ายยาน้ำเสริมธาตุเหล็กให้กับเด็กอายุ 6 เดือน – 5 ปี ที่มารับบริการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคในสถานบริการสาธารณสุขอย่างครอบคลุม ร้อยละ 10.90 และ 23.78 ตามลำดับ (ข้อมูลจากรายงาน HDC ณ 4 ตุลาคม 2562)

- การตรวจความเข้มข้น (Hct) ในเลือดของเด็กอายุ 6 เดือน – 12 เดือนและนักเรียนโรงเรียนพระราชดำริ โดยดำเนินการในเด็กที่มารับบริการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคในสถานบริการสาธารณสุขและผู้ปกครองให้ความยินยอมเท่านั้น โดยผลตรวจภาวะโลหิตจางได้ ดังในแสดงตารางที่ 4

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนที่เฝ้าระวัง (ราย)	จำนวนที่พบภาวะโลหิตจาง (ราย)	ร้อยละ
เด็ก 6 เดือน - 12 เดือน	2,624	499	19.02
นักเรียน ร.ร.พระราชดำริ	2,505	410	16.38

ตารางที่ 4 ร้อยละภาวะโลหิตจางในเด็ก

ที่มา : รายงานเฝ้าระวังภาวะโลหิตจาง, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส ณ สิงหาคม 2562

2.4 ข้อมูลการเฝ้าระวังการเจริญเติบโตในเด็กแรกเกิด – 5 ปี โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและอาสาสมัครสาธารณสุขที่ดำเนินการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง พร้อมทั้งแปลผลการเจริญเติบโตตามกราฟ หรือโปรแกรมเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของเด็กแรกเกิด - 5 ปี ซึ่งจะรายงานผลการดำเนินงาน ปีละ 4 ครั้ง ในปีงบประมาณ 2561 กรมอนามัยได้กำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานเฝ้าระวังการเจริญเติบโตในเด็กแรกเกิด - 5 ปี ให้มีส่วนสูงดีสมส่วน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 57 จากการดำเนินงานของจังหวัดนราธิวาส ตั้งแต่ปี 2560 – 2562 พบว่าเด็กสูงดีสมส่วนยังไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด ได้ร้อยละ 45.67, 48.28, และ 51.22 ตามลำดับ โดยสามารถจำแนกแต่ละภาวะของปัญหาภาวะโภชนาการได้ดังนี้

2.4.1 ภาวะอ้วนและเริ่มอ้วน พบร้อยละ 1.86, 5.22 และ 9.51 ตามลำดับ ซึ่งมีแนวโน้มที่สูงขึ้นอย่างมาก

2.4.2 ภาวะผอม พบร้อยละ 8.74, 8.60 และ 8.56 ตามลำดับ มีแนวโน้มที่ลดลงเล็กน้อย

2.4.3 ภาวะเตี้ย พบร้อยละ 14.34, 13.00, และ 22.06 ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีแนวโน้มที่ลดลงในปี 2561 แต่กลับเพิ่มขึ้นในปี 2562 อย่างมาก

ภาวะที่ไม่สมส่วนของร่างกายเป็นผลมาจากการขาดสารอาหารเรื้อรัง ซึ่งสาเหตุสำคัญคือเด็กมักบริโภคอาหารที่ไม่ได้สัดส่วนและปริมาณที่ไม่เหมาะสมตามวัย รวมถึงการขาดการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง ดังแสดงผลในตารางที่ 5

ภาวะโภชนาการ	เป้าหมาย	ปี 2560		ปี 2561		ปี 2562	
		จำนวนทั้งหมด/ภาวะโภชนาการ (ราย)	ร้อยละ	จำนวนทั้งหมด/ภาวะโภชนาการ (ราย)	ร้อยละ	จำนวนทั้งหมด/ภาวะโภชนาการ (ราย)	ร้อยละ
ร้อยละของเด็กมีภาวะเตี้ย	≤10	52,099/7,472	14.34	55,490/7,215	13.00	69,370/15,302	22.06
ร้อยละของเด็กมีภาวะผอม	≤5	52,099/4,553	8.74	55,490/4,772	8.60	69,370/5,940	8.56
ร้อยละของเด็กมีภาวะอ้วน	≤10	52,099/969	1.86	55,490/2,895	5.22	69,370/6,600	9.51
ร้อยละของเด็กสูงดี สมส่วน	≥57	52,099/23,795	45.67	46,026/22,222	48.28	49,153/25,175	51.22

ตารางที่ 5 ตารางการเฝ้าระวังการเจริญเติบโตในเด็กแรกเกิด – 5 ปี

ที่มา: รายงาน HDC กระทรวงสาธารณสุข , ณ วันที่ 4 ตุลาคม 2562

2.5 พฤติกรรมการบริโภค

ทั้งนี้จากการสำรวจพฤติกรรมการบริโภคอาหารของเด็กอายุ 1-5 ปี จากสำนักงานสาธารณสุขประจำจังหวัดนครราชสีมา ปี 2561 พบว่า เด็กอายุ 1-5 ปี มีพฤติกรรมการบริโภคที่ไม่ถูกต้อง โดยเรียงลำดับ 3 พฤติกรรมที่เด็กไม่ปฏิบัติ (พฤติกรรมที่เหมาะสม) ดังนี้

(1) กินอาหารกลุ่มผักวันละ 3 ทัพพี ทุกวัน โดยไม่ปฏิบัติถึงร้อยละ 66.45

(2) กินอาหารว่างวันละ 2 ครั้ง (ช่วงสายและช่วงบ่าย) ทุกวัน โดยไม่ปฏิบัติถึงร้อยละ 62.73

(3) กินยาเม็ดธาตุเหล็ก (เลือกให้ตรงตามภาวะการเจริญเติบโตของเด็ก) ไม่ปฏิบัติถึงร้อยละ 61.68
ดังแสดงในตารางที่ 6

พฤติกรรมการบริโภคอาหารที่เหมาะสม	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	
		น้อยกว่า	มากกว่า
1. กินอาหารเข้าที่มีกลุ่มอาหารอย่างน้อย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มข้าว-แป้ง และเนื้อสัตว์ หรือกลุ่มข้าว-แป้งและนมทุกวัน	68.60	31.40	
2. กินอาหารหลัก วันละ 3 มื้อ (เช้า กลางวัน เย็น) ทุกวัน	55.55	44.45	
3. กินอาหารว่าง วันละ 2 ครั้ง (ช่วงสายและช่วงบ่าย) ทุกวัน	37.23	62.73	
4. ปริมาณอาหารที่บริโภคในแต่ละกลุ่ม			
4.1 กินอาหารกลุ่มข้าว-แป้ง วันละ 3-5 ทัพพี ทุกวัน	43.68	56.32	
4.2 กินอาหารกลุ่มผัก วันละ 3 ทัพพี ทุกวัน	33.55	66.45	
4.3 กินอาหารกลุ่มผลไม้ วันละ 3 ส่วน ทุกวัน	44.03	55.97	
4.4 กินอาหารกลุ่มเนื้อสัตว์ วันละ 3 ช้อนกินข้าว ทุกวัน	78.00	22.00	
4.5 ดื่มนมจืด วันละ 2 - 3 แก้วหรือกล่อง ทุกวัน	70.30	29.70	
5. กินอาหารที่เป็นแหล่งธาตุเหล็ก เช่น ตับ เลือด เนื้อสัตว์ โดยเฉพาะเนื้อแดง สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง	54.10	45.90	
6. กินยาเม็ดธาตุเหล็ก (เลือกให้ตรงตามภาวะการเจริญเติบโตของเด็ก) - สัปดาห์ละ 1 ครั้งๆ ละ 1 ช้อนชา สำหรับเด็กที่มีการเจริญเติบโตดี - ทุกวันๆ ละ 1 ช้อนชา สำหรับเด็กที่ขาดอาหารและกลุ่มเสี่ยงเป็นเวลา 1 เดือน	38.32	61.68	
7. ใช้เกลือหรือเครื่องปรุงรสเค็มเสริมไอโอดีนในการปรุงอาหารทุกครั้ง	91.50	8.50	
8. กินอาหารประเภทผัด ทอดและกะทิ (เลือกให้ตรงตามภาวะการเจริญเติบโตของเด็ก) - ไม่มากกว่า 4 อย่างต่อวัน สำหรับเด็กที่มีการเจริญเติบโตดี - ไม่มากกว่า 2 อย่างต่อวัน สำหรับเด็กอ้วนและกลุ่มเสี่ยง - มากกว่า 4 อย่างต่อวัน สำหรับเด็กขาดอาหารและกลุ่มเสี่ยง	53.52	46.48	
9. ไม่กินขนมกรุบกรอบ ปลาเส้นปรุงรส เครื่องดื่มที่มีรสหวาน	39.83	46.48	

พฤติกรรมกรบริโภคอาหารที่เหมาะสม	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	
		น้อยกว่า	มากกว่า
น้ำอัดลม ไอศกรีมหวานเย็น ลูกอม เยลลี่ หมากฝรั่ง ช็อคโกแลต ขนมปังเวเฟอร์			
10. ไม่กินเนื้อสัตว์ติดมัน เช่น หมูสามชั้น ขาหมู คอหมู หนังไก่ หนังเป็ด	81.19	18.81	
11. ไม่เติมเครื่องปรุงรสเค็ม เช่น น้ำปลา ซีอิ๊ว แม็กกี้ ในอาหารที่ ปรุงสุกแล้ว ทุกครั้ง	81.29	18.81	
12. ไม่เติมน้ำตาลในอาหารที่ปรุงสุกแล้ว	80.78	19.22	

ตารางที่ 6 ร้อยละของพฤติกรรมกรบริโภคอาหารเด็กอายุ 1 – 5 ปี

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส ณ สิงหาคม 2562

นอกจากนี้เมื่อสำรวจภาวะโภชนาการเด็กที่อายุต่ำกว่า 5 ปีที่มีปัญหาในระดับปานกลางและรุนแรง และระดับรุนแรง โดยเทียบกับร้อยละของระดับประเทศกับจังหวัดนราธิวาส จะเห็นได้ว่าปัญหาสุขภาพของ เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี มากกว่าของระดับประเทศ ในระดับ ในปี 2559 ดังแสดงในตารางที่ 7

ระดับความรุนแรง		ร้อยละ		
		น้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน	ภาวะทุพโภชนาการเฉียบพลัน	ภาวะทุพโภชนาการเรื้อรัง
ระดับปานกลางและรุนแรง	ระดับประเทศ	6.7	5.4	10.5
	จังหวัดนราธิวาส	16.2	10.7	29
ระดับรุนแรง	ระดับประเทศ	1.5	1.4	2.6
	จังหวัดนราธิวาส	5.1	4.7	10

ตารางที่ 7 ร้อยละภาวะโภชนาการเด็กที่อายุต่ำกว่า 5 เปรียบเทียบระดับประเทศไทยกับระดับจังหวัดนราธิวาส

ที่มา: ความเหลื่อมล้ำของเด็กและสตรีในจังหวัดนราธิวาส Unicef

3. สถานการณ์กลุ่มเด็กวัยเรียน 6-14 ปี

การดำเนินงานเฝ้าระวังการเจริญเติบโตในเด็กนักเรียน อายุ 6 – 14 ปี โดยครูประจำชั้นและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ดำเนินการชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง พร้อมทั้งแปลผลการเจริญเติบโตตามกราฟ หรือโปรแกรมเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของเด็กแรกเกิด-18 ปี ซึ่งจะรายงานผลการดำเนินงาน ปีการศึกษาละ 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 เดือนสิงหาคม และครั้งที่ 2 เดือนมกราคม ของทุกปี

ปีงบประมาณ 2561 กรมอนามัยได้กำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานเฝ้าระวังการเจริญเติบโตในเด็กนักเรียน อายุ 6-14 ปี ให้มีส่วนสูงดีสมส่วน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 66 จากการดำเนินงานของจังหวัดนราธิวาส ตั้งแต่ปี 2560 – 2562 พบว่า เด็กสูงดีสมส่วนยังไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด ได้ร้อยละ 57.49, 58.90, และ 55.67 ตามลำดับและมีแนวโน้มที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถจำแนกแต่ละภาวะของปัญหาภาวะโภชนาการได้ดังนี้

1.1 ภาวะเตี้ย โดยมีเป้าหมายน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 10 โดยในปี 2560-2562 พบ ร้อยละ 13.07, 12.03 และ 17.27 ตามลำดับพบว่าลดลงในปี 2561 ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีแนวโน้มที่ลดลงในปี 2561 แต่กลับเพิ่มขึ้นในปี 2562 อย่างมาก

1.2 ภาวะผอม โดยมีเป้าหมายน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 5 โดยในปี 2560-2562 พบ ร้อยละ 6.40 , 5.77 และ 5.46 ตามลำดับ ซึ่งมีแนวโน้มที่ลดลง

1.3 ภาวะโภชนาการเกิน (ภาวะอ้วนและเริ่มอ้วน) โดยมีเป้าหมายน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 10 โดยในปี 2560-2562 พบ ร้อยละ 6.40 , 6.48 และ 10.62 ตามลำดับ ซึ่งที่มีแนวโน้มสูงขึ้น

1.4 ภาวะสมส่วน โดยมีเป้าหมายมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 68 โดยในปี 2560-2562 พบ พบ ร้อยละ 57.49, 58.90 และ 55.67 ตามลำดับ ซึ่งมีแนวโน้มลดลง

ภาวะที่ไม่สมส่วนของร่างกายเป็นผลมาจากการขาดสารอาหารเรื้อรัง ซึ่งสาเหตุสำคัญคือ เด็กมักบริโภคอาหารที่ไม่ได้สัดส่วนและปริมาณที่ไม่เหมาะสมตามวัย ดังแสดงผลในตารางที่ 8

ภาวะโภชนาการ	เป้าหมาย	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562
ร้อยละของเด็กมีภาวะเตี้ย	≤ ร้อยละ 10	13.07	12.03	17.27
ร้อยละของเด็กมีภาวะผอม	≤ ร้อยละ 5	6.40	5.77	5.46
ร้อยละของเด็กมีภาวะอ้วนและเริ่มอ้วน	≤ ร้อยละ 10	6.40	6.48	10.62
ร้อยละของเด็กสูงดีสมส่วน	≥ ร้อยละ 68	57.49	58.90	55.67

ตารางที่ 8 ตารางการเฝ้าระวังการเจริญเติบโตการเจริญเติบโตในเด็กนักเรียน อายุ 6 – 18 ปี

ที่มา: รายงาน HDC กระทรวงสาธารณสุข , ณ วันที่ 4 ตุลาคม 2562

ทั้งนี้จากการสำรวจพฤติกรรมบริโภคอาหารของเด็กอายุ 6-13 ปี จากสำนักงานสาธารณสุขประจำจังหวัดนครราชสีมา ปี 2561 พบว่า

เด็กอายุ 6-13 ปี มีพฤติกรรมบริโภค 3 พฤติกรรมที่เด็กไม่ปฏิบัติมากที่สุด (พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม) ดังนี้

(1) ไม่กินขนมที่มีรสหวาน เช่น ไอศกรีมหวานเย็น ช็อคโกแลต หมากฝรั่ง ลูกอม เยลลี่ เป็นต้น โดยไม่ปฏิบัติถึงร้อยละ 80.56

(2) ไม่กินขนมขบเคี้ยว เช่น ปลาเส้นปรุงรส มันฝรั่งทอด ขนมปังเวเฟอร์ ขนมปังแท่ง เป็นต้น โดยไม่ปฏิบัติถึงร้อยละ 79.17

(3) กินอาหารกลุ่มผลไม้ วันละ 3 ส่วน ทุกวัน โดยไม่ปฏิบัติถึงร้อยละ 76.39 ดังแสดงในตารางที่

9

พฤติกรรมบริโภคอาหารที่เหมาะสม	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	
		น้อยกว่า	มากกว่า
1. กินอาหารเข้าที่มีกลุ่มอาหารอย่างน้อย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มข้าว-แป้งและเนื้อสัตว์ หรือกลุ่มข้าว-แป้งและนม ทุกวัน	81.94	18.06	
2. กินอาหารหลัก วันละ 3 มื้อ (เช้า กลางวัน เย็น) ทุกวัน	81.94	11.11	6.94

พฤติกรรมกรบริโภคอาหารที่เหมาะสม	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	
		น้อยกว่า	มากกว่า
3. กินอาหารว่าง วันละ 2 ครั้ง (ช่วงสายและช่วงบ่าย) ทุกวัน	73.61	18.06	8.33
4. ปริมาณอาหารที่บริโภคในแต่ละกลุ่ม			
4.1 กินอาหารกลุ่มข้าว-แป้ง วันละ 8 ทัพพี ทุกวัน	41.67	54.17	4.17
4.2 กินอาหารกลุ่มผัก วันละ 4 ทัพพี ทุกวัน	34.72	65.28	0.00
4.3 กินอาหารกลุ่มผลไม้ วันละ 3 ส่วน ทุกวัน	20.83	76.39	2.78
4.4 กินอาหารกลุ่มเนื้อสัตว์ วันละ 6 ช้อนกินข้าว ทุกวัน	68.06	31.94	0.00
4.5 ดื่มนม ●นมสดรสจืด วันละ 3 แก้วหรือกล่อง ทุกวัน สำหรับเด็กไม่อ้วน ●นมพว่องมันเนย/นมขาดมันเนย วันละ 3 แก้วหรือกล่อง ทุกวัน สำหรับเด็กอ้วน	31.94	62.50	5.56
5. กินปลา สัปดาห์ละอย่างน้อย 3 วัน	68.06	31.94	
6. กินไข่ สัปดาห์ละ 3-7 วัน ไข่ 1 ฟอง	52.78	27.78	19.44
7. กินอาหารที่เป็นแหล่งธาตุเหล็ก เช่น ตับ เลือด เป็นต้น สัปดาห์ละ 1-2 วัน	31.94	65.28	2.78
8. กินยาเม็ดเสริมธาตุเหล็ก (เลือกให้ตรงตามการเจริญเติบโตของเด็ก) ● สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ไข่ 1 เม็ด สำหรับเด็กที่มีการเจริญเติบโตดี ● ทุกวัน ไข่ 1 เม็ด สำหรับเด็กที่ขาดอาหารและกลุ่มเสี่ยง เป็นเวลา 1 เดือน	28.17	64.79	7.04
9. กินอาหารประเภทพืช ทอด และกะทิ (เลือกให้ตรงตามการเจริญเติบโตของเด็ก) ● ไม่มากกว่า 3 อย่างต่อวัน สำหรับเด็กที่มีการเจริญเติบโตดี ● ไม่มากกว่า 2 อย่างต่อวัน สำหรับเด็กอ้วนและกลุ่มเสี่ยง ● มากกว่า 3 อย่างต่อวัน สำหรับเด็กขาดอาหารและกลุ่มเสี่ยง	56.94	43.06	0.00
10. ไม่กินเนื้อสัตว์ติดมัน เช่น หมูสามชั้น ขาหมู คอหมู หนังไก่ หนังเป็ด เป็นต้น	34.72	65.28	
11. ไม่กินขนมที่มีรสหวาน เช่น ไอศกรีมหวานเย็น ช็อคโกแลต หมากฝรั่ง ลูกอม เยลลี่ เป็นต้น	19.44	80.56	
12. ไม่ดื่มเครื่องดื่มที่มีรสหวาน เช่น น้ำอัดลม น้ำหวาน โกโก้เย็น ชาเย็น น้ำปั่น น้ำผลไม้ นมเปรี้ยว เป็นต้น	45.83	54.17	
13. ไม่กินขนมเบเกอรี่ เช่น เค้ก พาย โดนัท เป็นต้น	48.61	51.39	
14. ไม่กินขนมขบเคี้ยว เช่น ปลาเส้นปิ้งรส มันฝรั่งทอด ขนมปังเวเฟอร์ ขนมปังแท่ง เป็นต้น	20.83	79.17	
15. ไม่เติมเครื่องปรุงรสเค็ม เช่น น้ำปลา ซีอิ๊ว แม็กกี้ ในอาหารที่ปรุงสุกแล้ว ทุกครั้ง	34.72	65.28	
16. ไม่เติมน้ำตาลในอาหารที่ปรุงสุกแล้ว	52.78	47.22	

ตารางที่ 9 ร้อยละของพฤติกรรมกรบริโภคอาหารเด็กอายุ 6-13 ปี

ที่มา: รายงาน HDC กระทรวงสาธารณสุข , ณ วันที่ 4 ตุลาคม 2562

4. สถานการณ์กลุ่มวัยทำงานอายุ 18 - 59 ปี

จากการเฝ้าระวังภาวะโภชนาการในกลุ่มวัยทำงาน โดยคำนวณได้จากค่าดัชนีมวลกาย พบว่า

4.1 กลุ่มวัยทำงานอายุ 30 - 44 ปี พบร้อยละ 44.99, 42.54 และ 41.97 ตามลำดับ ซึ่งมีแนวโน้มการมีดัชนีมวลกายที่ปกติลดลง

4.2 กลุ่มวัยทำงาน อายุ 18 - 59 ปี พบร้อยละ 40.61, 40.37 และ 40.03 ตามลำดับ ที่มีดัชนีมวลกายปกติแนวโน้มลดลง ดังแสดงในตารางที่ 10

กลุ่ม เป้าหมาย	เป้าหมาย ดัชนี มวลกาย ปกติ	ปี 2560		ปี 2561		ปี 2562	
		จำนวน ที่คัดกรอง/ดัชนี มวลกายปกติ (ราย)	ร้อยละ	จำนวน ที่คัดกรอง/ดัชนี มวลกายปกติ (ราย)	ร้อยละ	จำนวน ที่คัดกรอง/ดัชนี มวลกายปกติ (ราย)	ร้อยละ
30-44 ปี	≥56	93,308/41,975	44.99	81,277/34,577	42.54	79,563/33,392	41.97
18-59 ปี	≥56	231,169/93,877	40.61	188,230/75,997	40.37	185,398/74,224	40.03

ตารางที่ 10 ร้อยละดัชนีมวลกายที่ปกติ

ที่มา: รายงาน HDC กระทรวงสาธารณสุข , ณ วันที่ 4 ตุลาคม 2562

ซึ่งหนึ่งในปัจจัยสำคัญของปัญหาดัชนีมวลกายปกติของกลุ่มวัยทำงานลดลง คือ พฤติกรรมการบริโภคอาหารที่ไม่ถูกต้อง จากการสำรวจพฤติกรรมสุขภาพวัยทำงาน กลุ่มอายุ 18-59 ปี ระหว่างวันที่ 18 กุมภาพันธ์ - 31 มีนาคม 2562 จำนวน 1,030 ราย ผู้ที่สำรวจคือ รพ. สสอ. และ รพ.สต ผ่าน Application H4U โดยแบ่งเป็นช่วงอายุ 15-29 ปี, 30-44 ปี และ 45-59 ปีพบดังนี้

1. พฤติกรรมการกินผัก พบว่า ร้อยละการกินผักในทุกช่วงอายุที่กินผักสูงสุดมีความถี่ 1-3 วันต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 51.39, 50.73 และ 47.39 ตามลำดับช่วงอายุ) รองลงมากินผักทุกวัน (ร้อยละ 25.90, 27.70 และ 37.58 ตามลำดับช่วงอายุ) ดังแสดงในตารางที่ 11

ความถี่ในการบริโภคผัก	กลุ่มอายุ					
	15-29 ปี (คน)	ร้อยละ	30-44 ปี (คน)	ร้อยละ	45-59 ปี (คน)	ร้อยละ
ไม่กิน	12	4.78	17	3.60	5	1.63
1-3 วัน	129	51.39	240	50.73	145	47.39
4-6 วัน	45	17.93	85	17.97	41	13.40
ทุกวัน	65	25.90	131	27.70	115	37.58
รวม	251	100	473	100	306	100

ตารางที่ 11 ร้อยละความถี่ของพฤติกรรมการกินผักแยกตามกลุ่มอายุ

2. พฤติกรรมการดื่มหวาน พบว่า ร้อยละการดื่มหวานในทุกช่วงอายุที่ดื่มวันมีความถี่ 1-3 วันต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 63.35, 65.96 และ 62.76 ตามลำดับช่วงอายุ) รองลงมาดื่มหวาน 4-6 วันต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 17.13, 13.32 และ 9.80 ตามลำดับช่วงอายุ) ดังแสดงในตารางที่ 12

ความถี่ ในการบริโภคน้ำหวาน	กลุ่มอายุ					
	15-29 ปี (คน)	ร้อยละ	30-44 ปี (คน)	ร้อยละ	45-59 ปี (คน)	ร้อยละ
ไม่ดื่ม	17	6.77	52	11	55	17.96
1-3 วัน	159	63.35	312	65.96	192	62.76
4-6 วัน	43	17.13	63	13.32	30	9.80
ทุกวัน	32	12.75	46	9.72	29	9.48
รวม	251	100	473	100	306	100

ตารางที่ 12 ร้อยละความถี่ของพฤติกรรมการบริโภคน้ำหวานแยกตามกลุ่มอายุ

3. พฤติกรรมการปรุงเค็ม พบว่า ร้อยละการปรุงเค็มส่วนใหญ่จะเค็มเค็มบางครั้ง (ร้อยละ 71.32, 71.03 และ 64.05 ตามลำดับช่วงอายุ) รองลงมาไม่มีการเค็มเค็ม (ร้อยละ 16.73, 19.03 และ 22.55 ตามลำดับช่วงอายุ) ดังแสดงในตารางที่ 13

ความถี่ ในการปรุงเค็ม	กลุ่มอายุ					
	15-29 ปี (คน)	ร้อยละ	30-44 ปี (คน)	ร้อยละ	45-59 ปี (คน)	ร้อยละ
ไม่เค็ม	42	16.73	90	19.03	69	22.55
บางครั้ง	179	71.32	336	71.03	196	64.05
ทุกครั้ง	30	11.95	47	9.94	41	13.40
รวม	251	100	473	100	306	100

ตารางที่ 13 ร้อยละความถี่ของพฤติกรรมการเค็มเค็มแยกตามกลุ่มอายุ

5. ร้อยละหญิงตั้งครรภ์ได้รับยาเสริมธาตุไอโอดีน ธาตุเหล็ก และกรมโฟลิก

ข้อมูลสถานการณ์ระดับไอโอดีนในปัสสาวะของหญิงตั้งครรภ์ของจังหวัดนราธิวาส ตั้งแต่ปี 2556 - 2559 พบว่าระดับไอโอดีนในปัสสาวะของหญิงตั้งครรภ์มีลักษณะขึ้นลงไม่คงที่ มีทั้งสูงกว่าและต่ำกว่า ค่าเป้าหมาย คือ ค่ามัธยฐานไอโอดีนในปัสสาวะ (MUI) ≥ 150 ไมโครกรัม/ลิตร สาเหตุอาจเนื่องจาก ประชาชนยังนิยมบริโภคเกลือเม็ดแทนเกลือเสริมไอโอดีนในการประกอบอาหาร ซึ่งมาตรการหลักในการแก้ไขปัญหา คือ รมรงค์ให้ครัวเรือนใช้เกลือเสริมไอโอดีน ส่วนมาตรการเสริม คือ การจ่ายยาเม็ดเสริมไอโอดีนให้แก่หญิงตั้งครรภ์ทุกรายตลอดการตั้งครรภ์ และหญิงให้นมบุตรถึงบุตรอายุ 6 เดือน โดยผลการสำรวจภาวะขาดสารไอโอดีนในหญิงตั้งครรภ์ ดังแสดงในตาราง 14

ค่ามัธยฐานไอโอดีน ในปัสสาวะ (MUI)	ปี 2556	ปี 2557	ปี 2558	ปี 2559
จังหวัดนราธิวาส	167.5	140.5	168.8	144.5
ประเทศ	146.8	155.7	147.1	

ตารางที่ 14 ร้อยละการสำรวจภาวะขาดสารไอโอดีนในหญิงตั้งครรภ์ ในปี 2556-2559
ที่มา : เอกสารตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส ณ 10 กรกฎาคม 2562